

„a lőre tolt” helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS LAP

elkergethénéd tőled

az árnyakat,

hívják, ígérk,

meggyógyítanak

2021. április • IV. évfolyam, 4. (34.) szám

• megjelenik négyhetente

3, 7

Varga Melinda és
Farkas Wellmann
Éva új kötetéről

5

Esélyt a
képregénynek!

4, 6, 8, 10, 12

Mikor jutsz fel
a Koponyák
hegyére?

A Brassói Lapok, Háromszék,
Krónika, Nyugati Jelen,
Székely Hírmondó
és Székelyhon melléklete

örökvers

Orbán János Dénes

Holt

Ez itt a kánon. Rút vidék,
színe nincs, ám fonákja sincsen.
Kicsi szobákban kicsi költők
üldögélnek a kicsi priccsen.

Itt természetik azt a harasztot,
mit nem pipáz el senki sem,
sem az urak,
sem a parasztok.

Legújabb ugar. Holt vidék,
bár még csópp hullabúze sincsen.
Kicsi szobákban kicsi költők
üldögélnek. Oh, kicsi Isten!

Sonora II. - akril / vászon / 2016 / 100x120 cm

Lapszámunkat Sárosi Máttyós Zsolt képzőművész alkotásával illusztráljuk

látószög

Sántha Attila

A GOURMAND KULTÚRAFOGYASZTÓ

Olvasom, hogy két kritikus arról beszélget, egy bizonyos szerzőnek a mondatait izlelgetve kell olvasni, valahogy úgy, mint ahogy a gourmand-ok esznek a francia étermekben. És hogy ez milyen jó, mert e kifinomultság folytán úgy érzi magát az olvasó, mintha hájjal kenetnének. No, nem pontosan így mondták, de a lényege ez volt.

Erről nekem a kommunizmus utolsó éveiben az üres

élelmiszerboltokban fel-feltűnedező szlogen jut eszembe: „Elvtársak! Nem azért eszünk, hogy éljünk, hanem azért élünk, hogy együnk.” Azaz fordítva, na, akkor éppen nem volt étel, és csak ma jutottunk el oda, hogy az evés az élet értelme lett. Valami ilyesmit érzek az irodalomban is, amikor műértőn kóstolgatjuk a mondatokat, és élvezzük, hogy mi-

csoda zsonglőrködést hajtott végre a szerző, láttatok-e, az a jelző a tételezett alany után, az az alliteráció, az igen! Képesek vagyunk egy ilyen élvezet érdekében megszállottan turkálni a könyveket, mint vásárló a Kauflandot, hátha találunk valami fincsit és izgit, akár van rá szükségünk, akár nincsen.

Közben pedig megfeledekezünk arról, hogy mindennek, amit

csinálunk, valami céllal kellenie rendelkeznie. Ha dolgozunk, ne a munkáért tegyük, hanem azért, hogy éljünk. Ha olvasunk, akkor pedig az olvasmányunk lehetőleg segítsen élni. Mutasd, merre menjek, amikor két út közt választanom kell, segítsen, ha valami fáj, ha úgy érzem, kibíratatlan az élet, ha éppen meghalok. Az irodalom mondjon el nekem egy történetet, mint

apa a gyermekének, és az legyen egész, még ha töredezett is. Vagy csak egyszerűen szeressen engem, mint anyám.

Nagy a gyanúm, hogy a két kritikus, aki ül a francia étteremben, és süteményként fogyasztja a mondatokat, valamit nagyon eltévesztett. Mert hogy jobb nem lesz az életük, az egyszer biztos, legfeljebb azt mondhatják el, ettek sok-sok finom tortát.

vers

Czegő Zoltán

A számla létre megy

Égre meg sötét hajnalra terítve
Rívó vérmezőn gondolkodom
Több ezer tonna hó ragyog ide
Egyensúlyoz fenn az ormokon

Fájásokat rendre kizsibbadozva
A lét hatalmi jogát követem
Káplán és pápa ideimádkozza
Mít véhettem én és nemzetem

Összhang Lovak tapodnak lépcsőn
Láng lebzseli a nyárikonyhát
Nyűgöz a látvány Nem jöttem későn
Magyarul vonító vadak Védik fajuk honját

Számot ad a vén ringyó Európa
Amennyi dadája mind csupa furfang
Átmosom bordáim Bög a régi nóta
A légben állva néma madarak Nincs hang

Már nem kölcsönkérés Az alku lejárt
Számadás parancs Én fegyvertelen
Havasokat sóhajt föl rab Európa
Már szánom Már a bűn van odalenn

2021. február 2.

Ömlesztett film

Már az is sír aki itt most mást lát
mint amitől nagyon reszketett
Kavarognak a múltak s kezdetek
Alig van akinek adnál hálát

Ez ám a film Egyetlen feszület
annak ki itt még élve született
Összerázva hóhér és humánus
Vállveregetve ki szólal románul

Nézd Dédelgetik ellenségeinket
ha a fényező pénzre vetített
És nem eladó ám az egész világ
A jó bérlő innen a bankra kiált
Ne szórjátok a nagyját Hull a vakolat
Hosszú életű itt ki néma marad

Kirakatos világ tova Trianon óta
Farral a kamerának Erdély s Európa
Se bíró se igazság Minden csak vetület
Mélység csak álomban Az élet felület

Jégkönnyes a tavasz Bravúr a tél itt
Egy világvárvány önmagadba rémít

Az ártatlan s a bűnös önmagába mélyed
Az önvád nemesít s rád legyint a lélek
Vannak kik dédelgetik ellenségeinket
s a félelemben ködössé válik a tekintet

Nálunk vadidegen az élő demokrácia
Sötétben botladozik Istennek fia
noha valljuk bolondulásig az igaz hitet
Imádjuk az imát Igazunkat az fejti meg

Ez a vetítés megment vagy menekít
És száz év múlva másként – ugyanitt

2021. február 25.

ERDÉLYI DÍJAZOTTAK

Több erdélyi vagy erdélyi származású művész kapott magyar állami kitüntetést a március 15-ei nemzeti ünnep alkalmából.

Herczeg Ferenc-díjban részesült **Orbán János Dénes** költő, író, az Előretolt Helyőrség Íróakadémia elnöke, a Magyar Művészeti Akadémia köztestületi tagja.

Jászai Mari-díjat kapott **Szabó K. István** színházi rendező.

Kiemelkedő színvonalú irodalmi tevékenysége elismeréseként József Attila-díjban részesült **Farkas Wellmann Éva** költő, szerkesztő, **Magyary Ágnes** író, **Muszka Sándor** költő, író, lapunk szerkesztője, valamint **Varga Melinda** költő, szintén lapunk szerkesztője.

Kiemelkedő újságírói tevékenysége elismeréseként Tánacsics Mihály-díjban részesült **Farkas Adrienne** újságíró, aki ugyan nem erdélyi származású, de munkássága jelentős része Erdélyhez kötődik.

Ebből az alkalomból valamilyen formában mindenikük jelen van lapszámunkban.

Ezúton is gratulálunk a díjazottaknak!

vigasság

LÉPCSŐHÁZI TEREGETÉS

Péter Beáta

Egyszerre nyílt a két bejárati ajtó, egyszerre jelent meg egy-egy műanyag papucs a küszöbön, egyszerre lebbentek a hajak a hirtelen keletkezett huzatban. A két asszony egy pillanatig farkasszemet nézett, majd elstartolt. Váll váll mellett, vádli vádli mellett, könyök könyök mellett, nyakak előreszegezve, a kosarak szorosán a csipőkhöz igazítva. Így küzdöttek végig magukat a keskeny folyosón a lépcsőház kijáratára felé. Egyikük kosara jobban illatozott, mint a másiké – igaz, nem lehetett eldönteni, melyiké. Pedig nagy volt a tét, a kétnapos dicsőségért meg kellett küzdeni, és a cél még oly messze.

Vargáné egész délelőtt a konyhaablakból leste a megfelelő pillanatot. „Rég megszáradtak, innen is látszik, és még mindig ott lógádoznak” – mérgeződött magában. Már dél is elmúlt, amikor végre mozgást észlelt. Ő sem késlekedett, otthagya a tűzhelyen a káposztát, amit éppen főzött, felkapta a kosarat, és rohant, rohant az ajtó felé. Életbevágó, hogy ő legyen a következő, két rend csodaszép ágyneműt is vásárolt tegnap. Feltépte az ajtót, megpillantotta a szomszéd Molnárnét, s elkezdődött a küzdelem – életre-halálra.

Futott tehát a két asszony, végig a hosszú lépcsőházi folyosón, a kanyarban Molnárné egy lépéssel lemaradt, de a lépcsőn jókora előnybe került, Vargáné ugyanis elhagyta az egyik papucsát, de nem állt meg, kettesével ugrált lefelé a lépcsőfokokon, mellé ért, majd le hagyta. Így előzgették egymást: Vargáné, Molnárné, Vargáné, Molnárné, Vargáné, Molnárné... Egy iskolából hazatérő gyerek csak utolsó percben tudott félreugrani, szinte elsodorták; a kilencvenéves Pista bácsi, aki épp a napi sétájára indult volna, szájatva bámulta őket. Már le is érték a földszintre, még egy kicsi, és már ott is vannak a fél győzelmet jelentő lépcsőházi kijáratnál. Még

két lépés, Vargáné szaporán szedi a lábait, Molnárné hosszúakat lép, mindjárt kint vannak!

Még egy utolsó erőfeszítés! Ám Molnárné megtorpan, Vargáné is. Emeli a lábát, de nem tud lépni Molnárné, szabadítaná ki a kezét, de nem tudja Vargáné. Beszorultak a szűk kijáratba.

„Engedj ki! Én már '82 óta itt lakom, engem illet a köté!” – kiáltott rá Vargáné Molnárnéra. „Engedj ki te! A múlt héten kétszer is elfoglaltad, háromszor kellett újramossam a rendet. Most én vagyok a soron” – kiáltott vissza Molnárné Vargánéra. „Azt a kötelet még drága Jánosom hozta a gyárból” – így Vargáné Molnárnénak. „De az én drága Jenőm húzta oda ki” – így Molnárné Vargánénak.

Hirtelen frissen mosott, az övénél négyszer intenzívebb ruha-illat csapta meg az orrukat. Elképedve néztek a két nyírfa közé kifeszített szárítókötél irányába, ahol egy fiatal nő teregette vidáman a ruhákat. „Nem szégyelli magát, még a tangáit is ide teríti ki” – sápítózott Molnárné. „Pedig csak most költözött ide, ráadásul albérletbe! Hogy képzeled?” – csuklott el Vargáné hangja. „A céda! Ne félj, megmutatjuk mi neki!” – tört fel Molnárnéből. „Saját kezemmel vágom le a kötelet!” – fogadkozott Vargáné.

És miközben a két asszony még mindig ott vergődött a lépcsőház-ajtóban, a szél meglöbögötte a ruhákat, illatuk belengte a lakónegyedet. Mint a reklámokban.

Mikrokoszmosz - akril / vászon / 2015 / 148x97 cm

Varga Melinda

reneszánsz szerelmesek babák

esik,
opálos fényben nyújtóznak a fák,
a víz kibérli ezt a hosszú sétát.
a szürke égről is a férfi jut eszébe.
egy repülőtéren várt rá.
január volt.
olaszos tél csiklandozta orrát.
a szoros ölelésre gondol,
a kezekre, a lábakra,
a hátra, a hasra, a vállra,
a gyönyör domborműveire.
Michelangelónak képzelet magát,
reneszánsz aktot
fest a pillanatról.

székely nyarak

a két hónapos nyarak földjén
nincs idő az álmodozásra,
dologidőben, nagymosáskor,
rendtakarásakor legfeljebb
egy-egy bódult éjszaka rázza fel.
tanul szenttelen lenni,
elrejtőzni a szív apró jelzései előtt,
hagyja megkocsonyásodni a közönyt.

padláson alvó szobák

első tízszálas LM-es doboz
hátán félbemaradt verssel,
szétpréselt hóvirág,
koncertjegyek,
a hét szoba fegyverekkel,
kínzókamrával,
virágoskerttel, folyókkal,
csörgedező patakokkal,
férfiakkal és nőekkel,
egy meggyilkolt magzattal,
képzelt utakkal,
apahiánnyal,
tömény szeretetétésséggel,
hűvös ürrel a szíve körül.
konoksággal, élni akarással.

apró babatestekkel álmodik.
ablaka előtt, a dombon
Perszephoné virágai piroslanak.

a nő imája

lampionvirágok,
kínai szellőrózsák,
borzas púpliliomok
színezik ki az egyre
táguló idő kifestőjét,
minden nappal
arasznyival kisebb
lesz a folyó,
míg teljesen ki nem szárad,
és nem sétálhatok át
hozzád rajta,
hogy áfonyamelleimet
tenyeredben tartsd,
s a szerelem cukornádját
bőrömbe elültesd.

Jövő

Fagyhírók szövik be az estét,
szokatlanul hideg a nyár, egészen olyan,
mint a Gyergyói-havasokban,
székelyesedik az időjárás,
Európa jövőjét megoldja egy újabb jégkorszak,
az arabok visszazaladnak a hazájukba,
Amerika nem mer több fegyvert gyártani,
az oroszok még több vodkagyárat nyitnak,
és kivonulnak a Közel-Keletről,
a törökök visszaállítják a szultanátust,
hódító hadjáratra indulnak, bekebelezik Perzsiát,
Nándorfehérvár és Bécs már nem lesz tétel,
a többi megoldja a természetes szelekció.
Nem fog kímélni senkit.
Az erősebb túléli a dérbe dermedt kontinens agóniáját.

reggeli szavak a férfihoz

hajnállá változom,
mert te szereted a reggeleket,
napszak leszek a kedvedért,
kosárba fogom a fényt,
majd visszavonulok a puha csendbe,
a reggel kontyába illatnak,
lengé szélnek.
nehéz a mellkasom,
kő ült a fényre.

Fent a lenttel

Az ablakon túl nagy, sötét hegyek
áznak a zöldes fényben.
Ki tudja, mit rejt a tudat mélye,
mi lenn, az fenn is,
a bármikor változóra fordul.
Tűzben perzselődünk,
bárgyún a múltba szaladunk,
de a nosztalgia még nem ment
meg a magánytól,
százlábú pók hálójában vergődünk,
esendő prédák,
rácsok között körbe-körbe
szaladó párducok.

AMIKOR EGYÜTT RÖPÜL A PACSIRTA ÉS A SAS

Játék a líra, és játék az epika is, de a szerző számára általában halálosan komoly játék. Amit nem tud (s talán nem is szabad tudjon) az olvasó, hogy minden sor mögött több száz leírt, de a megsemmisülésnek dobott sor rejtőzik, és jobb esetben legalább ennyi olvasata van a könyveknek. A saját hang megtalálása és az azon való megszólalás az, ami általában eldönti: lesz-e író az illetőből vagy sem. Mert írni könnyű, de saját hangon megszólalni pokolian nehéz.

Varga Melinda hatodik verseskötete egy olyasfajta révbé érkezés, amelyen nem igazán jellemzi a magyar irodalmat. A kezdeti buja, erotikus töltetű kötetek után (melyekben ott lappangott ennek a kötetnek az ígérete is) a költő teljesen váratlanul *lantot váltott*. Erős gondolatiság veszi át az erotika helyét, utóbbi az érintés vágyává szelidül: „*az ölelés kikapcsolható, / a bánat lehalkítható. / a fény torzóban marad. / a szembogarak mögé / kövek költöznek*” (Kövek). Pilinszky Jánoséhoz hasonló erős képek belesomagolva a mai világba, borzongást előidéző mélység, melyet csak az tud átnyújtani olvasójának, aki megjárta ezt a fajta magányos, már-már

borzalmas, mégis kápráztatóan szép mélységet.

A két ciklusba válogatott versek ugyancsak eltérnek egymástól. Míg az elsőt (*Madárnyelv*) a fokozott líraiság, gondolatiság, elmélkedés, a szűkszávúság, a szeretet keresése és annak olykori megtalálása jellemzi, a második részben (*Évilági színház*) már csaknem harcias a költő, legyen e harciasság olykor mélabús, szorongással teli, sőt gunyos: „*A kézzel varrt jelen vászna túlságosan / szorít, nem elég divatos, néhol látszik a vastag cérna nyoma. / Helyette rendelünk a világhálóról / műanyag macskaruhát trendi maszkkal, / porondra állunk, retusálunk kicsit, / majd elkészül a mai szelfi,*

/ úgy tűnik, belakható ez az illúzió” (Szelfimagány).

E sorok írója számára éppenséggel a cikluscímadó vers a kötet legfontosabbika, egyebek közt azért, mert benne van az egész kötet hangulata: „*Poharak mellett berzenkedik a tudat. / Ebben a földi színházban már tudom, / melyik maszkot és mikor kell / arcom elé tennem, ne legyek sebezhető, / de önmagam templomában meztelennek, / csupasz vállú, horgas hátú elesettnek / kell lennem, és ez nem könnyű.*” E műben tetten érhető Kolozsvár, a Kolozsvár elől való rejtőzés, a halál elől való rejtőzés, az egykori mester, François Bréda jelenléte után való sóvárgás (kinek halála gyászos sort nyitott meg: Egyed Péter, Bogdán László, Szócs Géza, Farkas Árpád; túl hosszú és túl félelmetes, fájdalmas e sor), az egzisztencia riasztó magánya, a szerepvállalás és a sokszor fájdalmasan groteszk szerepharc: „*Próbálkozás a lét, / főpróba suta színészekkel, / égiek színházába be nem kerülhet, / próbálkozás, csa-*

lóka bővli minden, / tünékeny, mint ez az illuzórikus hajnal.”

Míg az előző köteteknek a polgárpukkasztás volt az egyik jellemzőjük, most mesteri módon jelenik meg az elmélkedés. A szer-

ző egy-egy pillanatban reneszánsz képeket talál, máskor a Férfiban szárnyat, tengert, verset. Sok képe forog az eső, a tenger, a víz körül; ha elfogadjuk Jung azon feltételezését, hogy a víz a tudatalatti

Miklóssi Szabó István

megjelenítője, ez sok mindenre magyarázatot ad. Ugyanakkor feltevédi a nyugtalanító kérdés: szabad valakinek ennyire lemezelenítenie magát az olvasó előtt, vagy ez is csak szerepjáték? Ha szerepjáték, szabad ennyire bevállalni? Hiszen az átveheti az uralmat a valóság felett. Ezt a kérdést azonban feledtetik a mesteri sorok: „*esik, / opálos fényben nyújtóznak a fák, / a víz kibérli ezt a hosszú sétát*” (reneszánsz szerelmesek). Nagy érdeme a kötetnek, hogy sok versben önmagát fedezi fel az olvasó, ami – valljuk be – az irodalom egyik legfontosabb szerepe az életben; az alkotó olykor leveszi a terhet a mindennapokról, és magára vállalja azt.

Nem maradt más hátra, mint szerkesztőségünk nevében gratulálni a szerzőnek, aki eddigi munkásságáért idén megkapta a József Attila-díjat.

Varga Melinda: *A Pacsirta és a Sas utca sarkán. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020*

színház

Zorkóczy Zenóbia

AZ ÖRÖMSZÍNHÁZBAN HISZEK

– beszélgetés Szabó K. István rendezővel –

Szabó K. István rendezőt éppen autózás közben értem utol telefonon, március tizenötödikén, miután megtudtam, hogy magyar állami kitüntetésben, pontosabban Jászai Mari-díjban részesült. Litvánia felé tartott, ahol másnap reggel már próbált egy újabb társulattal.

– Milyen kihívások várnak rád Litvániában?

– A szokásosak, egy megfelelően levezetett próbafolyamat végére jó előadást kell létrehozni. Ez lenne az összefoglaló, de addig még ismerkedem az új kulturális közeggel, a színészekkel, alkotótársaimmal, és „kóstolgatjuk” egymást litvánul, angolul, oroszul, kinek mire áll rá a nyelve. A fontos az, hogy megtaláljuk azt a közös színházi nevezőt, amitől egységbe szerveződnek a gondolatok, az energiák. Litvánia nagy-szerű munkaterepnek ígérkezik, markáns színházi formavilággal, elkötelezett művészekkel, és ez a találkozás jó lehetőség Gombrowitz remekművének, az *Yvonne, burgundi hercegnő*nek színpadi újrafogalmazására.

– Eddigi pályafutásod alapján úgy tűnik, hogy állandó keresésben égtél. Még egy kőszínházi főrendezői státusz kedvéért sem voltál hajlandó feladni a szabadságodat, a kísérletező kedvedet és az új kihívások iránti kíváncsiságodat. Pedig több színháznál is dolgoztál vezető pozícióban, például Székelyudvarhelyen, Nagyváradon, Temesváron... Mi úzött mindig tovább? Miért helyezted át székhelyedet Magyarországra?

– Én rendszeres székelyhagyóvá lettem, és ennek nem feltétlenül a kalandvágy az oka. Elkötelezett színházépítő vagyok, távlatokban tervezek, ha dolgozni hagynak. De ha a cenzúra – ami többnyire politikai vagy maradi – belekontárkodik a munkámba, és ez mindannyiszor így történt, egy idő után ráunok a céltalan lavírozásra, helyben toporgásra, és lelépek. Sokan értetlenkedve állnak ez előtt, hiszen manapság egy meleg, biztonságérzetet sugárzó vezetői szék az igazán megtérülő befektetés, de számomra még mindig izgalmasabbnak tűnik a kiszámíthatatlan, ám megannyi

felfedezési lehetőséget tartogató szabadúszás. Állandóan úton vagyok, és folyamatosan tanulok. Hajt a kíváncsiság, feltöltenek az újabb találkozások, egy-egy hiteles alkotói pillanat, amikor úgy érzem, megérinthető az a kék madár, mindenért kárpótol.

– Milyen színészekkel szeretsz dolgozni?

Fotó: Dávid Botond

– Jó képességű, nyitott szemléletű, kíváncsi emberekkel, akik az örömszínházban hisznek, hiszen magam is az öröm forrását keresem.

– Milyen az a színház, amit szeretsz?

– Könyörtelen és igaz.

– A pandémia alatt sem álltál le a munkáival, több előadást is rendeztél azóta. Milyen témák érintettek meg ebben az új helyzetben?

– A járvány kítörtekor, még tavaly márciusban a főpróbán kellett felfüggeszteniünk a *Magyar Elektrát* a debreceni Csokonai

Színházban, aztán néhány hét után már a *Kassai polgárokat* próbáltuk a Nemzeti Színházban, szerencsés csillagállás alatt, hiszen teljes érvényű próbafolyamat, és ezt követően telt ház-as bemutatóink voltak a Gyulai Várszínházban és Budapesten. Az őszi zárás ideje alatt is dolgoztunk, Fosse *Én vagyok a szél* című kétszemélyes darabját próbáltuk a Trip Hajón. Februárban meg *A kis herceg* adaptációján dolgoztam a szekszárdi Német Színházban. Hektikusan alakult ez az időszak, néhány terv fel

lett függesztve, és amikor már úgy tűnt, hogy e holtidő semmi másra nem alkalmas, mint pihenésre, olvasásra, feltöltődésre, újabb felkérések jöttek.

– Mit jelent számodra a színház? Miért hasznos szerinted az embereknek?

– A színház számomra egyszerre fórum és menedék. Lehetőség arra, hogy félelmeinkről, vágyainkról, valóságunkról nyíltan beszéljünk, de önismereti pálya is, melyen folyamatosan rákérdezhetek saját magányomra. A színház az emberi tevékenység legőszintébb formájában, játékokban fogalmazza újra a teremtés misztériumát. A tudatos játéknak formatív hatása van, a megértést szorgalmazza, és felfedezésre sarkall, és a jó játék felszabadít.

– Több szakmai elismerést kaptál már. A *Jászai Mari-díj* mit jelent neked?

– Figyelmet, elismerést jelent, és ez nagyon jólesik. De a munkám szempontjából teljesen mindegy, hogy van vagy nincs, a játéktérben megszűnnek a díjak, ott csak a hitelesség a mérvadó.

vers

Ferencz Imre

Kálvária

1.

Pilátus kezét mos,
hadd pusztuljon a vírus.
A római azt kérdi:
letesztálták-e már Jézust?

Éjt nappá téve
munkálkodik a laboráns.
Az eredmény negatív,
elbocsájtható Barrabás.

Bizisten nem hittem
volna én, esküszöm!
Csodálkozik a lator,
és elköszön.

Maszkot viselnek most
mind a népek,
így követik útját
a keresztnek.

Gyerünk, vár bennünket
a Koponyák hegye!
A társadalmi távolságot
mindenki tartsa be!

2.

Aszfaltút vezet a Golgotára.
A kereszt összecsucukható, modernizált.
Közvetítés élőben, műholdról.
A stáb stációtól stációig szaladgál.
Először esik el: milliók morajlanak fel
a képernyők előtt.

Ami írva vagyon, megismétlődik.
Csók és árulás. Júdás ezúttal harminc eurót kap.
A római maroktelefonon kér spongyát, ecetet.
S mert feltámad, újra megfeszítették.
Ezer év teltén, kétezer múltán is
felüvölt a tömeg: Feszítsd meg őt!

3.

Rómából íme visszatértek,
zúgnak a harangok, itt az ünnep.

Terített asztalon szentelt étkek.
Ne késlekedjenek hát a kések!

Hanem a keresztet megragadd:
ne hagyd ott a szabad ég alatt!

Fedél alá kell tenni a csűrbe,
hogy ne tüzelhesse el a csűrhe!

A szegeket forgassátok olajba,
hogy ne marja szét a rozsdá holnapra!

Tegyétek jó helyre a kalapácsot
amivel a római kalapácsolt!

Maradjon meg szépen minden kellék,
hiszen gondos keresztények lennénk!

4.

Közelednek a választások.
Pilátus kezében reklámszappan.
A Gecsemáné kertben
rostonsültért, sörért állnak sorban a népek.
A próféták csak a kampánycsendig
hirdethetik az ígét.

Szavazzatok Barrabásra!

Mert égetik a tarlót,
a csipkebokor ismét lángra gyúl!
Ígét hangzik el arra vonatkozóan,
hogy filmre viszik holnap a Bibliát –
de most már más megvilágítást kap
a mennybemenetel!

2020. április 22.

SZABÓ K. ISTVÁN Zsibón született 1977-ben. A Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem rendező szakán diplomázott 2000-ben, onnan a székelyudvarhelyi Tomcsa Sándor Színházhoz szerződött, a színház főrendezője és művészeti vezetője lett, majd 2004-től igazgatója. 2005-től a temesvári Csiky Gergely Színház főrendezője. 2007-től az ARCA független színház vezetője Bukarestben. 2009 és 2011 között a Piatra Neamț-i Ifjúsági Színház főrendezője. 2011-től 2015-ig a nagyváradi Szigligeti Színház művészeti igazgatója, főrendezője. 2015-től Budapesten él, szabadúszó művészként folytatja pályáját. Számos romániai és magyarországi színházban rendezett az évek folyamán, de Németországban és az Egyesült Államokban is. Idén Jászai Mari-díjban részesült.

FELÜDÜLÉS AZ ELMÉNEK

Bálint Tamás

– beszélgetés Sárosi Máttyás és Szabó Kriszta képzőművészekkel, képregényalkotókkal –

Vidékünkön ritka madár a képregénykészítő, ezért is ért sokakat meglepetésként, hogy két jó nevű alkotó, Szabó Kriszta és Sárosi Máttyás erre a lenézett műfajra adta a fejét. A lapunkban megjelenő *Hőseember* alkotói mesélnek magukról, a képregények iránti szeretetükről, azok készítéséről, erdélyi fogadtatásáról, egyéb képzőművészeti projektjeikről.

– Máttyást édesapja, Sárosi Csaba grafikus szerint „nem kellett megfertőzni, már a vérében volt a pirkálás”. Kriszta, te is így születél?

S. M.: Apámmal együtt tájképeztünk Gyergyóban, az erdőben, a műtermében linómetsetet, rézkarcot készítettem már kiskoromban, egyéb nem is érdekelt, de emellett gyűjtöttem a képregényeket, néztem a videóklipeket, filmeket, a popkultúra is befolyásolta az alkotásaimat. Voltak és vannak képregényrajzoló Erdélyben, csak nem tud rólok a szélesebb közönség. Deák Ferenc és Rusz Livia beírták magukat a történelembe, nagyon komoly képregényes munkásságuk van, jelenleg Benczédi Anna készít nagyon szép képregényeket Kolozsváron, de még így is ritka a képregény Erdélyben.

Sz. K.: Én nagyon szerettem a rajzfilmeket gyermekkoromban, azért mentem művészeti iskolába, hogy ha nagy leszek, rajzfilmes legyek. Tisztességesen rajzolok, közel sem olyan jól, mint Matyi, de elvégeztem az egyetemet. Így utólag rájöttem, jobb lett volna irodalmat tanulni, mert a rajzfilmek készítésben és később a filmtervekben jobban érdekelt a történetmesélés, mint a vizuális rész. A képregényt papírmozinak is nevezik, egy olcsó, megengedhető variáns a filmgyártásra, és ugyanazokkal az elemekkel operál: képpel és történettel. Amikor találkoztunk Matyival, akkor animációs filmekben gondolkodtam, neki meg nagyon jó rajzai voltak a mappájában. Mindketten felvilányozódtunk az ötlettől, hogy együtt dolgozzunk, hogy a két tőnk munkájából egy jó dolgot lehetne összehozni.

– És miért éppen a sci-fi? Hiszen a képregényeken belül is rengeteg műfaj, irányzat, stílus van. Melyek voltak a *Fantomatika* születésének és rövid életének körülményei, érzékelitek-e még az igényt az erdélyi képregényre? Mi az oka, hogy a gyerekkorunkhoz képest ennyire visszaesett nálunk a népszerűsége?

Sz. K.: Hihetetlenül sokfajta képregény van, a pár kockás karikatúráktól a vaskos képregénykönyvekig, melyek felőlelnek akár komoly filozófiai témákat, vagy lehetnek az aktivizmus propagandaeszközei. Sajnos ezt a hazai közönség nem ismeri. Azért lett sci-fi az első képregényünk, mert mindketten szeret-

jük a tudományos fantasztikumot, és nekem már készen volt ez a történetem, amikor elkezdődött az együttműködésünk. Nem tudom, jó választás volt-e, kevés olvasónk volt, s hogy ezt a sci-fi téma vagy általában a képregények iránti közömböség számlájára lehet-e írni, nem tudom. Még Magyarországon, ahol huszoneve rengeteg képre-

gény jelent meg és nagy közönsége volt, ott is megszűntek a kiadók. Erdélyben nem létezett kiadó, azok a képregények, amelyeken felnőtünk, Magyarországról szivárogtak be.

S. M.: A nyomtatott média is veszített olvasottságából, ezen belül is rétegműfaj a képregény. Ennek ellenére szükség lenne rá, mert sokoldalú művészeti forma, amellyel rengeteg mindent el lehet mondani, vizuálisan pedig ugyanolyan szép alkotásokat juttat el kevés pénzért az olvasóhoz, mint a galériákban található nagyon drága magas művészet. Nemcsak szuperhősök skatulyákban kell gondolkodni, ez egy olyan művészeti ág, amelyben képekkel és történettel bármilyen komoly témát elő lehet adni.

– A *Hőseember* móka vagy munka?

S. M.: Inkább munka, mint móka, bohóckodunk, bohóckodunk, de belül sírunk. Egyikünk sem könnyűszívű egyéniség, nem tudunk elsiklani a gondok felett. Volt olyan *Hőseember*-rész, hogy semmi vicces nem volt benne, szándékosan volt komoly. Azt már kezdettől eldöntöttük, hogy

nem lesz paródia, nem fogunk más írók, történetmesélők, filmek hátán élni, csak saját környezetünkben hallott, látott, lehetőleg mások által fel nem dolgozott poénokat közlünk, hogy ez egy eredeti erdélyi képregény lesz. Tudatosan vigyázunk, hogy az erdélyi életérzést, valóságot tükrözzék a történetek, a szereplők megformálásánál igazi kisvárosi jellegzetességeket, sztereotipikus karaktereket igyekeztünk alkotni. A humoros tállalás mellett elkerülhetetlen, hogy azokat a témákat is feldolgozzuk, amelyek mélyen érintenek minket, amelyek a festményeimben is visszatérnek.

eseményekre, mások nézőpontjára, beszólásaikra, melyeket fel tudunk használni a történetekhez. Aztán a munka legnehezebb része következik, amikor a megfoghatatlan ötletből, hangulatból konkrét sztorit kell formálni. Néha napokig agyalunk, vitatkozunk, keressük a fordulatokat, dialógusokat. Aztán eljátszom a jeleneteket Matyival, aki lekrokizza a mozdulatokat, ez a legjobb része a munkának, mert sokat szoktunk kacagni a karikatúrászerű jeleneteken, mozdulatokon. Végül Matyi elkészíti a végleges rajzokat, én össze- rakom a számítógépen, kiegészítem a szövegbuborékokkal. Mondanom sem kell, mindig az utolsó pillanatban sikerül leadnunk az oldalt.

S. M.: A képregénynél letisztult rajzstílust alkalmazok, hogy érthető legyen a történet. A festményeimnél viszont szeretek elveszni a részletekben, egy-egy munkámon olykor több hónapig is dolgozom. Nem volt türelmünk megszámlolni, hogy a *Kontempláció az egocentrizmusról* című rajzomon hány portré szerepel. A világban eluralkodott egoizmus jelenségét próbáltam megcáfolni azzal, hogy az egyént sok hasonlóan fontos egyén közé helyeztem, és kiderült, hogy ha elég távolról nézzük, akkor az egész embertömeg csak egy szürke folt. Az ilyen nagy méretű munkáimhoz viszonyítva a *Hőseember* megrajzolása vicces felüdülés az elmémnek.

– Miben tér el vagy hasonlít a képregény egyéb képzőművészeti, irodalmi formákhoz képest?

S. M.: Az irodalomhoz képest könnyedebb, forgatókönyvszerűbb a formája, a képzőművészethez képest több alázatot igényel, mivel sok a karakterisméltés, a rajz alá van rendelve a történetnek, nem lehet fantáziálni, improvizálni alkotás közben, ami elsőre nehéz volt számomra. Vitáink is kerekedtek belőle, és végül a művészallűröket a műterm fogására kellett akasztanom.

Sz. K.: A képregény kiváló átmenet a képek által dominált gyermekkönyvek és a komolyabb irodalom közt. Ha létezne képregénykiadás, több fiatal rá szokna az olvasásra is. Egyszer

egy anyuka azzal keresett meg, mondjam el, hol talál még más képregényeket, mert halleluja, a *Fantomatikát* böngészve a fia rákapott az olvasásra.

– Milyen visszajelzéseket kaptok?

Sz. K.: Őszintén? Fogalmunk sincs, pedig nagyon szeretnénk tudni, mit gondolnak a *Hőseember*-ről az olvasók. Megkérem, írjanak a hoseemberkepregeny@gmail.com e-mail-címre, bármilyen véleményük van, akár jó, akár rossz, nagy szükségünk van útmutatásra.

– Milyen hatással volt rátok a karanténhelyzet? Máttyás tavalyi virtuális tárlata milyen fogadtatásban részesült?

S. M.: A karantén ideje alatt elcsendesedett az élet, próbáltam a jó oldalát nézni, volt végre időm alkotni, született is jó pár munka ez idő alatt, amelyekre rányomta bélyegét a járvány. Már azelőtt is volt vészjóslat a munkáimban, a környezetünk rombolása mindig is aggasztott, mert minden összefügg, de mi egy egyensúlytalan emberi létet élünk, ami egyre jobban érződik a mindennapokban, ez örök téma nálam. A *Sonora II.* képen – amely 2016-ban készült, és pont egy jövőbeli leépült társadalom romjait ábrázolja, amely visszafordult a primitív, de alázatosabb formájába – egy szürke-rómaszk is megjelenik az egyik figurán. Ha az ember figyel a világra, érzi, hogy baj van, és nem éri meglepetésként egy ilyen járvány.

A virtuális tárlat tényleg hasznos, szélesebb közönséghez jut el, olyan emberekhez is, akiknek nincs lehetőségük kiállításra járni, esetleg nem is tartózkodnak az országban. Ehhez képest egy kisvárosi kiállítás nézettsége eltörpül. Kényelmes az ilyen tárlat megtekintése, ez sem elhanyagolható szempont. Jó volt a fogadtatása, sokan megnézték a filmecskéket, lájkolták is, munkámat is megvásárolták, és ez nagy segítség volt ebben a szűkös időszakban. Csak hogy mondjak valami vicceset, *Hőseember*hez méltót: a filmhez a hangot legalább tízszer fel kellett vennünk, olyan csúnya székely akcentussal beszéltem, és még így sem lett tökéletes.

SÁROSI MÁTYÁS ZSOLT (1985) és **SZABÓ KRISZTA** (1977) mindketten Kézdivásárhelyen születtek, majd a Plugor Sándor Művészeti Líceum elvégzése után a kolozsvári Képzőművészeti és Formatervezési Egyetemen folytatták tanulmányaikat. Kézdivásárhelyre hazaköltözve képregénykiadót alapítottak, és rövid időn belül hírnevet szereztek maguknak a *Fantomatika*, majd a *Hőseember* című képregények készítőiként. Sárosi Máttyás mellett képzőművészként számos kiállításon szerepelt festményeivel és rajzaival, 2015-ben a Székelyföldi Grafikai Biennálé különdíjasa volt, az utóbbi időben akrilfestékekkel és vegyes technikával készített nagy méretű táblaképeket.

vers

Szilágyi-Nagy Ildikó

Gyöngyhúsú Mária, véred

(Húsvét korona idején, 2020)

1. Virágvasárnap

Virágvasárnap a kerti ágyást tovább építéd, Mária, távol van megint József, Gábriel és az Úr. Megint nincs, akinek a foga alatt felmorzsolódik a férfimunka. Női kezéd vérhólyagos, reped a finom bőr. Elszáll a pulzusdiagnosztika, magaddal törődöttél megint, Gyógyító Mária. Felsértene száraz ujjad a férfiak puha testét is, de egyedül alszol. „Bár aludnék” – mondod, és az álmatlanság kakasa vájkál a szemedben, szívedben. „Babba Mária nem alszik!” – kiáltja valaki Gyimesben, kelj fel, és járj, légy ott mindenütt is, Mária! Amikor a tehén borjúzik, szabadítsd meg, áldd meg a korpát a kóztban, legalább az állatot véd meg! Tanítsd meg a gyermeket, csak vékony legyen a vessző, különben a finom homok a szemét, mint a smirgli, kicserzi, amit a megvert állat fájdalomra rálehel. A vihartól, amit az Úr küldött, szabadítsd meg őket! *Vidd el a villámot, nagy üdőt*, Babba Mária, oda, ahol nem jár madár, ahol nincs fáradtság, *hol kutyák nem ugatnak, kakasak nem szólnak, kovással nem sütnék kenyeret!* Mária, és te viszed. Jön az sms viszont Jézustól: „Szia, Anya! Elég volt a negyven napból. A szerzetesi élet mégis szélsőség, olyan, mint a jóga két négyzetméteren. Lejárt a vízumom, vár Jeruzsálem.” Megint a figyelmed széttörtött fiadon, Szép Mária, meg valami randivonalon, és mellényülsz a koronádnak a hajnali sötétben, mert hamar ott teremnél a tömegben virágvasárnapon, hogy a nyíló tulipánt az ágyásból fiad útjára terítsd, nagy lett és tiszteletreméltó, még ha borotvátlan is. A nagy üdőt rossz helyre küldted, vírus lett belőle, és hamar kovászolni kezdtek a kurvák meg a plázacikák, de neked fel sem tűnt ez a kis rosszság, hogy ránganak az idegek, és habzik az epilepszia, csak vágod a tulipánt, pedig ez erőszak, lent meg a tömeghisztéria elviszi a virágvasárnapot a szájbertérbe. Mária, ebből a hisztiből szállj ki, és indulj újra be! Ideje van a csöndnek, a tiszta imát szívedben felfeded. Felkapod a fejed: senki nem jár ki, az út mosatlan és takaratlan.

2. Nagycsütörtök

„A harangok Rómába mentek” – villan az iPhoneod, Mária, megnyitod, de nem érted, mert sosem érdekelt a sok napi hír, nincs tévé meg rádió. De a net a templomtoronyból jön, oda kapaszkodott fel a helyi vállalkozó, és szünetmentes áramforrást is ígér két éve, hogy a netfüggők össze ne omoljanak. Legközelebb, mikor nincs áramszünet, jön az üzenet részletekben. Jézus: „Utaznak az emberek, mint a bolondok. Pedig mire a turistakolbász, ha nincs holnap tűzok? Mindenhol ott vagyok, de a legjobban otthon, mikor a szívében pizsamámat húzom, hogy befészkeljem magam belső szobájukba” – száll a buborék, majd jön rá a szmájli, felfordítva. „Dehát a szép nyáj egyenként csak birka, elnémul csengő hangjuk, és szarnak rám. Nem lesz ennek, érzem, jó vége, Anyám.” Lecsapsz répvéres kést a deszkára, „Jaj, Atyám, vagyis Uram!” – sóhajtasz, Mária. A három nap gyorsan lepergett, vinned kell kenetet meg olajat. Olvad a tiszta vaj törött vödörökben, kemény a futár, maszk nélkül adja be, sőt még a kapun is bejönne, mert a logisztika fekete-fehéren neki a kék-piros felé mutat, és imádja, logikusan, palástodat. Mária, vedd fel a selyemsálat, várnak a csecsemők, a betegek, meg a papok. „Istenem, mért van, hogy őket pont kiemeled?”

– Babba Mária, a férfiakat nehezen érted. Bár Józsefed lábát megmosná, ha végre visszaadná a puszták. Gondolatban még a körmét is levágod, és olajjal megkened, addig, amíg látod, hogy ő is csak olyan testből van, mint te, gyönyörű a lelke, üres a szíve, mert lejjebb testrészebe szállt a vér. Ruhájától fosztottan oltár lett a test, elnémul az orgona. Nemes csendben páros vigília.

3. Nagypéntek

A szív üres oltárszekrény, vár. Lila ruhát veszel ma, Mária. Mint Szinyei-képen, szép nő vagy megint. A pityangos rét fölött pillangó szárnya megrezdül, valahol Vuhanban denevért főznek, és élesztőnek a kisboltban nyoma sem lesz. Alakul egy kollektív trauma, de megint mit sem számít neked az emberiség, ahogy minden napnak, neked is, a maga baja az, ami több mint elég. Fiadtól nem kaptál üzenetet, az aggodalmat évente újraéled. Mint emléketörés kísért a fogyó Hold, és egyszerre felkel a Dél Keresztje. Jézus panziója előtt megáll egy Nissan, egyszerű X-trail, oldalán matrica: „Karanténban is házhoz jön a pizza”. Anyja nevelése, gondos az Úr fia, tudja, a vacsora elmarad, ha estére hagyja. Amúgy is csak egyik lehetne étkezni, szerzetesi böjtöt nem lehet megtörni. Pont most jól jön a vega Margherita. Este már az anyaföld a ketchupot beissza, ami a stigmából folyik, Mária. Fiad ártatlan. Vigasztald meg, Babba Mária! Csak útnak indul, engedd el derűvel! Nagykorú, a maga életét bárhogy pocskololja, jó anya nem mondja, hogy ő ugyan megmondta: *Mondtam, ne járj a késsel!* Ez a késjáték vérre megy, nem gombra, és a dühödött tömeg zsebében nyílik ki a bicska. „Van olyan, hogy felnőni már régen késő” – ítélkezel, Mária, és a mettá távoli felhő – „Kés, villa, olló gyerekek kezébe nem való.”

4. Nagyszombat

Mária, a triduum sacrum megviselt, de csak most jön a lepel legsötétebb leve. Látod, hogy a fiad holtan fekszik. Ez vár minden anyára, mondja egy brit kutató, csökken az átlagéletkor, de nem érdekel senkit, csak a szex meg a Brexit, és tovább gyűrnek rúzsos ajkuk közé a hamburgert. Dél-Amerikában a kokaint marhatelepen mossák, a bírók meg a kezüket szappanozzák. Épp így mossa sok zsidó a kezét, valamelyik sarkon itt a megváltó, hol a megváltót játszanak gyufásdobozokkal. Mária, ragyogtasd fel gyógyító tested! Beteg szombat, de legalább csöndes. Leteszi flexét a szomszédban az ács, az asztalos sem csiszolja a szaunát. „*Most kukulj le szépen és aludjál!*” – mondja valahol egy Timár Virág. Leáll a keverő, nincs több mixerbeton, összedől az is, mit épített a hatalom, az erő, mely mindenkit előre lök útján. De hogy melyiken indul, itt a kutyatemető, mert mindenki a saját corpusának kovácsa, de a kudarchoz nincs elég dögevő. Gyimesben valahol egy Csilip Erzsébet tollat fogott, hogy ha melleddet feltéped, akkor sem csökken benne a fájdalom. „Fájdalmas Anya! Szent Szűz! Babba Mária! *A Jóisten felett mondjuk a te neved.* Vidd a hírt fiadnak: Ne mozdulj Jeruzsálemből! *A nehéz halálból kiveszlek, kiváltlak! Ne mozdulj, ne indulj! Én egyetlen árvám! Ki lesz az én fiam, ha megejt a járvány?*” Szép Szűz Mária, a fohászt meghallod, és csomagolsz balzsamot, meg aromaterápiát. Így jön az este a szent sírra, de megint rád vár a férfimunka. A nehéz követ ki fogja arrébb vinni? Nem bír vele sem egy, sem két JCB. De felkapja a kavicsot az anyai vágy.

„Kapt be, József, ha ettől is tele a gatyá, vár rád a tizórás apaterápia!” – villan megint a keserű kard, de emlékezz, Mária, a gyűlölet fogva tart csak, téged is. Mint bármilyen halandó, tudatlan vagy te is. Belátáson alapul a tudás. De siess! Még festésre vár a tojás. Beválnak hamar a kézrátét, gyógyít a tested testet, és a későn érkezőknek Márk csak annyi választ ad: „*Ne féljete! Előttetek megy a nyolcrétű ösvényen, ott meglátjátok majd őt. És ne tudjatok más Istent, csak a Megmentőt!*”

5. Húsvét vasárnap

„A világból a szenvedés nem tűnt el, de kiáradt a bűnbocsánat. Írd meg, Anyám, a Nagy Halállegyőző mantrát! A Szétháromság illatos, de nem ismer tréfát. Forogjon bár örülten a karma kereke, ha beérik a tett, leesik gyümölcse. Ahogy a szár köteléke az uborkát engedi, úgy nem fog rajtad a halandóság. Könnycsepp vagy, párologsz, az óceánba hullsz, de minden léttengerből eljön a kiút. A körülményeket, ha meghaladod, Anyám, akkor fekszik újra ágyadba az Apám” – így szólt Jesua, a Názáreti Mester, mert sajnálta az Anyát a pompás női testben szenvedni attól, hogy a fiú csak a szentséget látják. „Egyenlő lett a nappal és az éj, a Vénusz a Bikában áll, ráírni ne félj Apámra, hogy hol jár, meg tudata milyen rumliban vájkál. Bezárul egyszer a végtelen pusztá, és kinyílik a kolostor kapuja a világos térre. Mária Anyám, a szüzességről térj le! Teljesítetted a feltámasztást, ajkad legyen vérrel teli, és nyisd ki méhed! Gyönyörű a virág, ha gyümölcsét nem is kéred.” Babba Mária, veszed Fiad vérét, és a tojásra csillagost, szegfüvest, fecskefarkát írsz. Cserelapist csöppent a kesice, de a viaszt, Mária, könnyel mosod le. Te vagy a Hold, és tudod, ki a Napod. Az, aki vizet melegített, és tejberizst eléd rakott. Megvetette neked az ágyat, és a hajad simogatta, hogy távozzon tőled a poszttrauma. Altató volt puha érintése, és nem számít, hogy nincs nagy háza, sem kerített birtoka, mert a végtelen semmire ébredtek ketten. Betelt a pohár. Túlcsordul belőled Krisztus vére. Lükttet a vena cava superior. A nagy vérkör erei kinyílnak.

Az előfutár - akril / vászon / 2020 / 50x40 cm

a könyv

Varga Melinda

„ALSZIK A TUSKE A HÚSBAN”

Magaddá rendeződni, áll a kötet borítóján, és a Dante Isteni színjátékára utaló szókapcsolat azt sugallja, nem könnyed esti lektúrával lesz dolgunk: mi, olvasók „öltözzünk” ünneplőbe, figyeljünk, jegyzeteljünk, ezek a versek ugyanis közelebb visznek hibáinkhoz, mulasztásainkhoz. Most, húsvétkor ez a szigorú önvizsgálat hasznunkra is válhat.

Aki ismeri a József Attila-díjas költő líráját, nem lesz idegen számára az új kötetre is jellemző kimunkált formakultúra, az átgondolt és pontos struktúra, a tudatos építkezés, amely Farkas Wellmann Éva költészetének védjegye. Ahhoz, hogy erről a könyvről érdemben tudjunk szólni, érdemes a korábbi versekre és kötetekre is reflektálni. Már az *Itten ma donna választ* című kötete az első könyvesekre nem jellemző kiforrott költészetet mutat be, ami a későbbiek során új témákkal és kötött formai bravúrokkal bővül. Jó példa erre az első kötet címadó darabja, a *Válasz a Donkihótnak* vagy a *Gonosz csak véle voltam*.

Mostani kötete, a *Magaddá rendeződni* Hamvas Béla *Karnevájhát* juttatja eszünkbe, ahol szintén az énkeresésről, a magunkhoz vezető utakról, belső tájakról van szó. A versek öt ciklusba tömörülnek, öt különféle témát körülfárva.

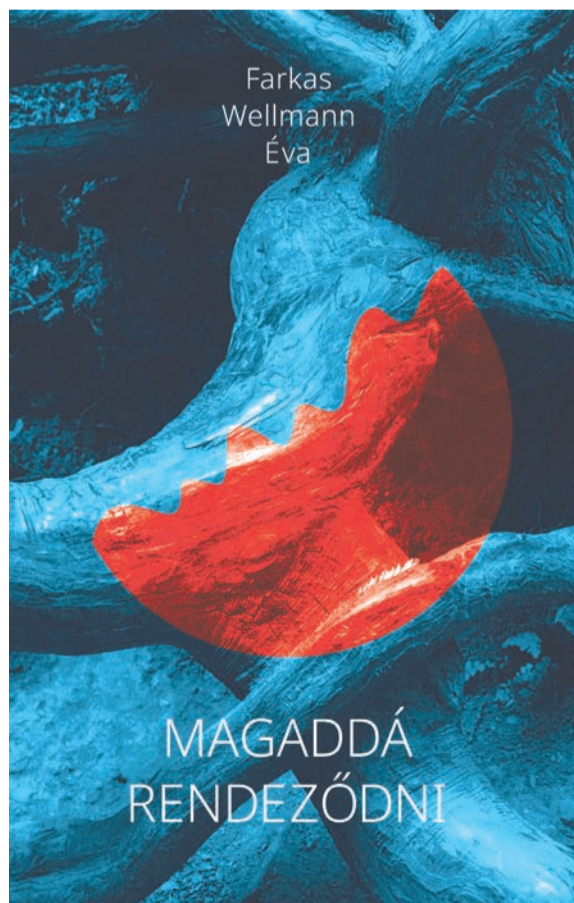
Az első ciklus, a *Születések* nyitóverse, az *Új száztizedik szonett* egy Shakespeare-szonett kezdősorát gondolja tovább, a szépséget, az eszményt próbálja a vers költői képei révén elénk tárni. Ugyanakkor a kezdősorok, akár csak a kötet cím, köthetőek az *Isteni színjáték* közismert soraihoz is.

„Az emberélet útjának felén
egy nagy sötétlő erdőbe jutottam,
mivel az igaz utat nem lelém” – írja Dante.

Farkas Wellmann Évánál pedig:

„Ó, jaj, igaz: sokféle kóboroltam,
s útjaim arca, teste most is itt ég;
az úti tervek szövőjét, ki voltam,
telefonpóznák, tények messze vitték”.

A költő finoman utal arra, hogy ez valaminek a lezárása és egyben újnak a kezdete, metafizikai értelemben összegzés, az élettel való számvetés, a

Fennvalóval őszinte „beszélgetés”, a korábbi kötetekre visszatekintés. A *Túlhajszott lelkek balladája* párhuzamba állítható a debütálójában olvasható *A kegyvesztett balladája*val, de hasonló összefüggés és közös jelképrendszer fedezhető fel a *Parancsolatok* című versciklus – amely korábban önálló kötetben is megjelent, két kiadást érve meg – *Az elcsukló ritmus, Máriának* című, szintén az első kötetében olvasható verssel, és nemkülönben a születés szimbólumával, amelyet az új kötet nyitóciklusában bont ki a költő.

A kötet két legkegyetlenebb verse a *Ki nem beszélni* és *Túlhajszott lelkek balladája*. Utóbbi a kiüresedést, a felgyorsult, örömtelen életet, a félelmet, az elvárásoknak megfelelést, az elidegenedett, gépiesedett mindennapokat, a fásult emberi pszichét verseli meg, s felteszi a kérdést, hogy az örök száguldás közben megérkezhetünk-e valahová, magunkba tudunk-e rendeződni.

*Kétpólusú világ, hol fagyhatsz, izzhatsz,
gyűlölsz, imádsz; derűd csak talmi ékszer,
ábrázatod savmarta gyenge rézkarc –
és elveszett az áldott, szép középszer.*

*De éppen ez a jó, hogy ... néha járj át
tisztaszobádba – hétköznap se vétek;
vedd takarékra rajongásod lángját*

A vers ezzel a sorral zárul: „Mit csináltál, miközben mások éltek?” Ezt a kérdést sokan és sokszor feltehetjük magunknak...

Kíméletlenül őszinte hang jellemzi azokat a verseket is, amelyek látszólag játékosak, ám dallamosságuk csupán a tragikumot oldja (*Bánat utca* vagy a szerelmes versek).

„Ne válaszolj a gyűlöletre”

A *Parancsolatok* ciklus a mózesi törvényeket, azaz a tízparancsolatot bontja ki, korábban megjelent már önálló kötetben, és irtunk is róla lapunkban. A mostani kötet részeként azonban többletjelentéssel bír, kiegészíti, emelkedettebbé teszi a többi istenes verset. Az *Amit embertársadról szólnál* című vers záróstrófáját érdemes idéznünk a ciklusból:

„mit rád adott a földi ittlét,
gyűretlenül s mielőbb vedd le.
Esetleges ki merre mit lép –
ne válaszolj a gyűlöletre.”

Sokszor eszembe jutnak e sorok, ha igazságtalansággal szembesülök, és valószínűleg az olvasót is elgondolkodtatja, amikor jól beolvassa egyet a rosszakarójának, írna egy cirkalmas Facebook-kommentet...

Az *Örökségek* ciklus *Unus est Deus* című verse, amely egy modern hiszekegy, ima a mindennapi emberért, ezt a vallásos-istenes vonalat folytatja, de fontos megjegyezni, hogy a költő egészen korai verseiben is megtalálható volt az Istennel való kapcsolat. A *Nagycsütörtök – húsvéti héten: szerda* vers az első kötetéből ennek a témának mondhatni az „előhangja”.

Ebben a ciklusban találjuk a kötet címadó sorát is, az *Infernóban*, és olyan fontos verseket, amelyek irodalmi, kulturális és történelmi örökségről szólnak (Tamási Áron, Dávid Ferenc, 1989-es forradalom, erdélyiség stb.).

Az *Adamentések* ciklust is érdemes figyelmesen olvasnunk, a kortársainak dedikált költemények minden valószínűséggel felkérésre született versek, születésnapokra vagy más alkalmakra írhatta a költő. Találunk benne az Ady Endre-emlékéhez kötődő verset is, amely a Spanyolnátha folyóirat felkérésére született, illetve költőverseknek írott műveket.

Farkas Wellmann Éva

amőba

mozdul a szempár, bírna-e húszig,
száraz a felszín éle-homálya,
számos amőba hömpölyög, úszik,
színtelen arcát fényre dobálja,
nézi a semmit, nézi a semmi,
fárad a gond, és fárad a partja,
ebből a pontból bárhova menni,
sátor a fáját venni akarja,
romlik a rend is, minden alakzat,
foszlik a háttér, mint puha koszfolt,
hallgat az orvos, hallgat a magzat –
elfeledődik mind, ami rossz volt.

Hullám

Ami a mélyben könnyű ringatás,
a kikötőben hajókat borít fel,
a partszegélynél sziklákat farag.

Sirató a földi pokolban

Miután az alkotó megmutatta, hogy minden formai bravúrnak képes eleget tenni, hibátlan rímei, kifogástalan szonettjei és balladáái vannak, a metafizikától az alkalmi, felkérésre írt versekig sokféle „sötétlő erdőt” bejárta, a kötetet egy egészen meglepő ciklussal zárja. A *Tüskék*-ben olvashatjuk a fájdalmas alanyi verseket. A nyitóvers, az *Amőba* egyértelműen köthető a *Születés* ciklushoz, ezzel keretes szerkezetet ad a kötetnek. Ebben az emberi élet, a születés sokkal kézzelfoghatóbb, fájdalmasabb, és korántsem emelkedett, misztikus, mint a korábbi írásokban, hanem inkább a földi pokolra hasonlít.

A sorok dallamosak, de ez a dallam nehézkes, inkább lágy sirató, halk, csendes szomorúság, húsig hatoló fájdalom szüremlik át a sorokból, egy nő fájdalmas imája. Tüske, mely ott marad a bőr alatt, és ha be is gyógyul a seb, semmi nem lesz ugyanolyan.

Ebben a ciklusban a záróvers kivételével rövidebb, szikárabb verseket találunk. Tömörségük, szaggatottságuk az erősségük. Farkas Wellmann Éva ezzel egy új irányba mozdul el, sejtésem szerint a következő kötetben valami egészen más, szokatlan dologgal rukkolt elő a rá jellemző gondossággal és formai precizitással.

Farkas Wellmann Éva: *Magaddá rendeződni. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020*

prózavers

Borsodi L. László

TALÁLT FÜZETLAPOK

(Feljegyzések a kommunizmusból)

Változatok környezetvédelemre

(kollázs, 1970-es évek)

„Hazánkban a párt és állami szervek legmagasabb fórumai nagy jelentőséget tulajdonítanak a természet- és környezetvédelemnek. Az RKP KB Végrehajtó Bizottságának 1973. áprilisi határozata értelmében törvénytervezetet bocsátottak nyilvános megvitatásra. Annak általános rendelkezései többek között előírják: »Románia Szocialista Köztársaságban a környezetvédelem országos érdekű probléma. A környezetvédelem szerves része az ország tervszerű gazdasági-társadalmi fejlődésével kapcsolatos általános tevékenységnek, amely a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom építésében alkalmazott párt- és állampolitika alapvető elveire támaszkodik. A környezetvédelmi politika megvalósítása alapvető kötelessége az államhatalom és államigazgatás szerveinek, a szocialista egységeknek, az összes állampolgároknak.«

„A Bázelen 1947-ben megtartott Nemzetközi Természetvédelmi Konferencia hivatalosan is közzétette, hogy az utóbbi kétezer évben 77 emlősfaj tűnt el, napjainkban pedig 600 különböző rendszertani kategóriákba tartozó állatot fenyeget végleges kipusztulás. Hazánk faunáját ugyancsak jelentős veszteségek érték az őstulok (*Bos primigenius*), a szélesorrú antilop (*Saiga tatarica*), a havasi mormota (*Arctomys marmota*), a havasi zerge (*Capra ibex*), a hód (*Castor fiber*), a tarpán (*Euquus caballus*), a bölény (*Bison priscus*) teljes eltűnésével. Az élőlények kíméletlen pusztítása országunk valamennyi életterére kihatott a Duna-deltától a Kárpátok legmagasabb csúcsaiig: évről évre csökken a pelikán (*Pelicanus onocrotalus*), a nemeskócsag (*Casmerodius albus*), a kanalas gém (*Platalea leucorodia*), a tűzok (*Otis tarda*), a zerge (*Rupicapra rupicapra*), a növények közül a sárga tárnics (*Gentiana lutea*), a havasi gyopár (*Leontopodium alpinum*), a tiszafa (*Taxus baccata*) stb.”

Ki mond majd új hegyi beszédet? És ki ír új naphimnuszokat?

Harmatcseppek

(a ragadozó növényekről)

A tőzeglápjainkon élő harmatfűfélék levelei sulykolóhoz hasonlítanak. A levéllemez felületét kis bunkókban végződő szőröcskék sűrűn borítják, botanikai nevükön tapogatók. A bunkók tulajdonképpen mirigysejtekből állnak, amelyek ragados anyagot választanak ki, ezért a növény levelei olyanok, mintha számos harmatcsepp ragyogna rajtuk. A csillogó harmatcseppek megtévesztik az apró rovarokat, amelyek a levélre szállva hozzáragadnak a tapogatókhoz. Sőt, szabadulni akarva, vergődésük közben egyre több szőröcskét érintenek. A tentakulumok lassan-lassan ráhajlanak az áldozat testére. A mirigysejtek pedig szerepet változtatnak, és olyan emésztőnedvet választanak ki, amely egyrészt óvja a rovar testét a rothadástól, másrészt a benne levő fermentumok feloldják annak fehérjetartalmát. Az emésztés következtében keletkezett egyszerű anyagok ugyancsak a szőrszálakon keresztül felszívódnak a növény testébe.

A bolha természetrajza

(1969)

A rovarok családjába tartozik. Gerinctelen. Különös ismertető jelei: sötét, parányi, többnyire ugrál saját korlátai között. Leginkább felfelé szökődösik, szemtelen. Gyakran megcsúszik, s ezért megesik, hogy rajtakapják.

Öfelsége pincére voltam (jelenet Bohumil Hrabal regényéből) - akril / vászon / 2015 / 90x110 cm

Sonora I. - akril / vászon / 2016 / 100x120 cm

Élősködő fajta, áldozatai is emberszabásúak. Csíp, fullánkját a gyengébb testrészekbe fúrja. Egzisztenciáját csak így tudja biztosítani.

Irtására az emberek különböző fegyverekkel próbálkoztak, ennek ellenére megőrizte alkalmazkodó képességét. Éppen ezért az utóbbi időben rendkívül elszaporodtak. Klubéletet élnek „én is fúrok, te hiába fúrsz” alapon. Ennek tulajdonítható, hogy mindenhová befészkelik magukat, de sehol nem örvendenek különösebb közkeveltségnek.

A tudósok egyöntetű véleménye szerint gazdasági hatékonyságuk nincs.

Kígyómarás

(Számozott mondatok)

1. A kereszt vipera élő állatokat, rágcsálókat, rovarevőket, kételtűeket, esetleg rovarokat pusztít el. Az áldozatokat méregfogaival megharapja, azok testébe mérget juttat. Az állatok kezdetben még keveset szaladnak, majd rendszertelen mozgásokat végeznek, aztán remegnek, reszketnek, végül mozdulatlaná válnak. Miután áldozata megdermedt, azt egészen lenyeli.
2. Amelyik kígyót György-nap előtt meglátjuk, azt megütjük, mert a bőre nagyon orvosságos. És akit megmar a kígyó, hogy ha meg tudjuk ütni azt a kígyót, amelyik megmarta, annak a kígyónak a bőrével dörzsöljük meg a marást. Ha nem, más kígyóbőrrel.
3. A kígyó belebúj a fűbe, a fűből a bőrből, a bőrből a húsba, a húsból a vérbe, a vérből az ízekbe. Válgék semmivé.
4. Görget a földre, villámlik az égre, megszurta a kígyó a nyelvvel. Akit megszur, olyan tiszta maradjon, amilyen tisztán adta a jó Isten!
5. Itce, itce treitce, muszka tere, sase tere, kujon rika, kasza rika, reakur, kasza reakur, nyiva szkurka.

A biológus imája

Uram! Érdemes volt megteremtene az embert? Megérte neked ekkora szabadsággal felruháznod a kétmillió élőlényféleléből éppen ezt a fajt? Ezt, aki veled tudatosan szembefordul, téged szidalmaz, káromol, aki képes fajtársait nyomortelepre juttatni, börtönbe dobni, megkínózni, gázkamrába küldeni, agyonlőni, és aki saját utódját még megszületése előtt megöli?

Uram! Nem bántad meg, hogy embernek nevezett lényt teremtettél, aki fajtája lakóházát kirabolja, földig rombolja, templomodat meggyalázza, porig égeti? Olyan élőlényt, aki a természetet nem uralma alá hajtja, hanem kizsákmányolja, aki a karácsonyfából keresztfát ácsol?

És mondd, Uram, bírod még, megéri neked magaddal hurcolni? Hinni és elhitetni, hogy a halott fából is virág sarjadhat? Mikor jutsz fel a Koponyák hegyére?

Az Estére megöregszel című készülő kötetből. A ciklus darabjai Édesapámnak a kommunizmus évtizedei alatt írt feljegyzései alapján születtek. A füzetlapokat különböző fiókokban, könyvekben rejtette el, amelyeket évtizedekkel később találtam meg. (A szerző jegyzete)

vers

Muszka Sándor

Közel

Ha szépen kérnék,
maradnál, tudom.
Ágyamhoz ülnél,
fognád kezem.
Nem árulnád el, hogy lemondtak rólam,
s míg ölelsz vacogva éjszakákon át,
elkergethennél tőled az árnyakat,
hívni, ígérni, meggyógyítani.
Ajkadról sötét, keserű vér csorog,
Édesanyám.

*

Most ereszkednek a vég nélkül éjbe,
verik a tetőt az elvetélt álmok,
porfelhők mögé bújtak a fények,
hátrál zihálva, elfogy a világ.

Sehol

Hozzád indultam, nem lelem helyem,
ülök ágyadon a hátsó szobában,
annyira hideg, idegen minden itt,
imádkoznék, de nem tudom kihez.

Ki tölthetné be a betölthetlent,
ha látnál, most nagyon haragudnál,
mit keresek az utcákon éjjel,
karácsonyeste van.

Paracelsus

Álmatlan varjak tánca a fákon.
Nagy pelyhekben havaz, tisztul a bor.
Átkopognak a falon a holtak.
Imádkozzatok.
Ne tévesszék szem elől az utat.
A halál a belekből érkezik.

Küzetés

Magunk mögött hagytuk a fákat,
térdig gázoltunk a ropogó hóban,
az ing alatt kötél, élezett török,
az erdő széléről visszaneztünk.
Emberek vagytok, gyilkolnotok kell,
egy madár röpte hozta a hírt.

Tűkanyar

Elfordította arcát tőlünk az út,
megőrült ez a gép, az árok felé visz,
tudod s tudom jól, meg fogunk halni,
s hogy nem bocsájtottunk meg soha egymásnak.
Baleset csupán, pont ezért jobban fáj,
megőrült ez a gép, az árok felé tart.

Laczkó Vass Róbert

Nagypéntek

valék siralom tudatlan
ebül éltem úgy ugattam
hogy itt hagytál tönkrevérve
másról szólt a kettőnk terve

végemérhetetlen élet
nyomorít mint végítélet
érlel évszázadok óta
borzas középkori óda

pattanásig feszült álom
nem idill volt inkább járom
szabadságra csukló törvény
örve kínoz mint a köszvény

járnék talpig becsületben
meztelen ahogy születtem
de leplemmé lett a fényed
nesszosz-inged jaj megéget

hullafoltok így teremnek
nimbuszán az isteneknek
tűzkeresztesség mózes bokra
feslik fel a horizontra

zöld remények termőföldjén
szurkot könnyezik a tömjén
füstölheted szentté magad
a boldogság beleragad

foglyul ejt mint a borostyán
csak én hullok át a rostán
hogy te tündökölhess megint
szertartásosságod szerint

meg hiába szegyenültem
csalni hozzád menekültem
s ha züllöttem szerelembe
téged sirattalak benne

nálad már nem ér a reggel
telve torkig sérelemmel
sikátoros vaksötétben
suhan az árnyékok éppen

köd előtted könny utánad
nem marad más csak utálat
s az a megveszekedettséged
ami tőlem elrekeszt rég

bárkit illetsz belerokkan
szomjúhódhat a pokolban
pörkölődhet bőre ronggyá
legalább egy áment mondj rá

vagy a sodrás hordja messze
kapaszkodhat ha van mersze
szalmaszáltól szalmaszálig
míg a tenyere szétmállik

s ahogy elernyed a szándék
a levegő már ajándék
önmaga mélyébe süllyed
vesztében is elkerüljed

Nagyhét után

virágvasárnapra kivirágzott
mindenkiben a szeretet
elhallgattatjuk egy darabig az
élesedő fegyvereket

babilon is lehet jeruzsálem
isten amúgy sem ott lakik
s eluralkodik a félelem ha
testét ellopják valakik

mutogathatják halotti leplét
lenyomatán a szeghelyet
oda miért zarándokolnánk
honnan minden út elvezet

kölcsönkenyérrel vesztegették meg
züllött lelkiismeretünk
és kifizettek harminc ezüstöt
isten hírével mehetünk

reped a szentegyház kupolája
roppant robajjal beomol
üres a kereszt és üres a sír
csak jézust nem látom sehol

Mundo de sombras - akril / vászon / 2015 / 90x110 cm

Album

Meghúzom itt magam, elfelejtenek,
s ki elfelejt, az már meg is bocsátott.
Nem így akartam, itt van a fénykép,
megcsókolom, szerettem nagyon.

Nyolcvankilencben állunk a gyár előtt.
Ez meg egy másik, itt érettségiztem.
Sört iszunk, azok az estis barátok,
az egyéves lányom járni tanul.

Az asztalnál jobbra ő volt a sógorom,
szilveszter éjjel vele rúgtunk be,
újév reggelre megbolondultam,
ma sem értem, mi történhetett.

Hét évet voltam bezárva,
meg akartam többször is halni,
sósavat ittam, és kétszer levágtak,
a jobb kezem béna, a balét lekötözték.

Ilyés Krisztinka

Fotó-pozíció

Muszka Sándor *Album* című versére

Elhalkulnak az esti lapozgatások,
emlékek önkéntelenül
mozogni kezdenek a fénykép
megsárgult árnyékában.

Nyolcvankilencet ír a hátoldalán,
vér csorog a gyűrődéseiből,
börtön szagától bűzlik,
magába szívta a sósavat.

Isten meghalni nem engedte,
nem akar több fotót,
meghúzza itt magát, elfelejtették,
s ki elfelejt, az már meg is bocsátott.

Fekete manna - akril / vászon / 2020 / 50x50 cm

Vári Csaba

Dicső

szentmártoni ének, kelt Kolozsvárott,
Jánosnak, Budapestre

átnézelődtem ezt a napot
a fű nőtt szála zöldjébe zárva
már hajában belülről barnult a dió
néhányat lobbant még
a lilium kékségbeesett királysága
s a házak a kertek
az utcák levegőt vettek
a trolik előbb a hajdani zötykölő szekerekre
majd az összeversplakátolt nyugtalanabb
földalatti járatokra gondoltak
és hallani véltem egy hajléktalant
mint ha egy titkot
hogyan egyszer majd valaki
ide is fölhozza a szavakat azt a beszédet
ami valahol világít ott
és lehet hogy nem is szavakból van
amit nem értünk elfeledtünk
már mindannyian

lebegett izzása az aszfaltnak
a madarak maradtak marasztaltak
a Szamos a víz törvényeivel volt azonos
az emberek fényesen jöttek ki a Park fái alól
csurgott róluk valami finom permet
ami a nyugalomhoz hasonlatos
és megindultan mentek
valahová
/egyre bizalmasabban arra tartottak
oly bizonyossággal mint akiket
biztos kéz vezet/

volt aki sietett volt aki nem
volt aki mosolygott volt aki sírt
volt aki kedvesét hívta
volt aki pokolba kívánta
volt aki bevásárolt
volt aki a szemétből csillapította éhségét
volt aki gyereket karján tartotta
volt aki vetélni volt
volt aki volt volt aki nem

vagy csak éppen elhiányzott valahová
volt aki élt vagy csak utánozta életét
volt aki nyüzsgött volt aki álmodott léptei közepette
vagy visszalátta hajdani arcát
egy ismerős idegen igaz szemében
/azt mondják ilyenkor mosolyog az Isten/

egyszóval *mint ilyen* valaki
itt járkált közöttünk
s ahogyan most szállnak ülepszene le dolgaink
a nap csúcsáról a szemfenékre
és végül a szív aljára
magasztosulnak a Te nevedben
mielőtt kilobbannának még visszfénylenek
mindenekért mindenkiben mindenk
és megnyugosztaltatnak mára

kicsiny dicséretetek

s ebben a Dicsőségben
lángol a teljes élettanterem
lobog a lét láthatára
a létra kiweöreslik pár fokára
és vele fázékony és gyulladékony
Országgrészünk fényesül vagy sötétül fel
/kinek-kinek látása a világ'
ezért ily könnyörtelen könnyű
halálig hullékony
szűnős-szüntelen szakadatlan
és változékony/

köszönöm hogy meghallgattattam
köszönöm ezt a boldog dicső
csöndet ahonnan kifut
most nagyanyám örülete is

temérdekemély ráncai közül
a ház mosolya elé
s mielőtt elsímítaná egy-egy felleg
narancsnapfoltba szelődül
pihen a keze a késen
/nem vagyunk egyedül
a magunké sem?/

és félreáll hogy a más'
mások arca is felragyoghasson
még mielőtt miután már fia
neve is kicsüng innen
mint poros szalmazsákok közt
a zizegő remény
ki apámnak neveztetett mindazonáltal
arra hogy van bocsánat
és ilyenkor
Természet idején
megadatik: színhelyet válthat
hangszínt cserélhet a kint s a bent
ahogy lennie kellene mindennek
mindig és egészen
a helyén
/nem vagyunk egyedül
a magunké sem/

ideleng s idelent
vehetőbb lesz a levegő
mielőtt lehül
és vele minden bennelevő
és nyugodt könnyű lesz egészen
minthogyha nyugalomra már készen
elkeveredik elvegyül
az ég széleire kiömlő arannyal
égnék az erdők a háztetők lobogva
rálátni az estben lebegő
lélekablakokra
és láthatóvá lesz ahogy beakad
a fák a kertlécek és egy hatalmas tenyér
vonalai közé egy angyal –
lelkünk törlőrongya
a szívspongya

Testvér

Bán Attilának

Emlékszel? Összezavarodott a Hója.
Mintha megveszni készültek volna

az időtlen-kérges fák.
Az avar körbefutott, körbevett,

mintha védene. Álltunk, mint két gyermek,
kik leskelődtek s rajtakapták,

Kicsiny dicséretetek

Demeter Ferencnek

1.
Ahogy hagyom, munkálsz bennem.
Amim van, már az sem enyém.
Amit jelenléted rendez és alakít,
annak neve sincs, de remény.
Annak se ideje, se mértana,
se tüdeje, szava, se vére,
az egyszerűen ragyog és vakít,
mint a boldogok báb-léte,
a bádogdob öröme: ütése-kopása,
az ég szélén szétfolyt színarany,
se eleje, vége, lélegzete, zihálása,
csak történése, csak áradása,
annak csak szíve *van*.

2.
Átboldogoltam benned a napot,
szív-tik, szív-tak, hallod és hallom,
madaréneket fújdogáltak a fák közt,
fűszálak nőtték fel százados avarom,
széztöldellve tenger lakozásod.
A szívem kopálta a bordarácsot.
Tulajdon tanúmmá tettél,
ahogy magadban fölengedtél,
és törődött, tisztára törölt testem
él és mozog, lelkem félve faggat,
hogyan többé meg nem halhat,
hogyan angyal volt, csak felhőalak,
vagy formája égi lángnak?
Titkok között telepszik meg,
mint egy megakadt tekintet,
amely már látva láthat.

3.
Lassan elhallgatok.
Aki akár egy napon is át,
mint a halálból fölmentett Izsák,
az megmért ember, Mester,
aki így pipázik Istennel!

de bevallani nem mertük volna soha,
hogyan féltünk egy kicsit.

Mire kijutottunk, ma sem látom, hogyan,
ma is hallom, ahogy ama szél visít,

elállt az eső, és a többiek csurom-ázva
vártak, hol vagytok már, gyertek!

Ma sem tudom másként mondani:
körbevett ott a szeretet.

Voyager (Hat év tudatalatti térben) - ceruzarajz / 2015 / 100x143 cm

SIKETFAJD KECSKESZÁLLÁSON

Murányi Sándor Olivér

Az elején nem értettem, Lukács vadór miért Kecskeszállást kedveli a legjobban. Mivel jómagam csak a nagyvadak iránt rajongtam, nem tulajdonítottam különösebb jelentőséget annak, hogy az erdő embere, töprengvén a jelenségek összefüggésén, a titkos összefüggéseket keresve jár a vadonban. A Bucsin-tetőn levő vadászház az erdélyi élővilág igazi keresztmetszete. Nem csak a medve, a farkas és a hiúz is átvonul előtte. Sok madárfaj él vagy hűz itt messzire. Most dűrög a siketfajd. Sajnos, még sosem sikerült meglátnom, mivel nem tudok olyan kitarotán és csendben várni, mint főhősöm, aki puskáját a vállára akasztva elindul az erdei tisztás közepén meghúzódó vadászháztól, és ha kell, órákig ül némán egy fa vagy egy bokor mögött, hol szabad szemmel, hol távcsővel követve az eseményeket. Mert az értő szemnek az erdő eseménydúsabb a lasan online térbe szoruló emberi cselekvéseknél. Lukács vadór ezt így mondja, amikor kiérünk valamelyik szórójára: – Itt minden jobban pörög. Minden is.

Indulásunk előtt madárhatározót és a Wikipédiát böngészem: a siketfajd (*Tetrao urogallus*) a madarak osztályának tyúkalakúak (*Galliformes*) rendjébe és a fácánfélék (*Phasianidae*) családjába tartozó faj. Észak- és Közép-Európában, valamint Ázsia területén honos. Fenyvesek aljnövényzetében érzi jól magát. Korábban Európa minden nagyobb összefüggő erdőségeiben élt. Az élőhelyek megszűntetése és a vadászat miatt mára a magashegységek fenyőövébe és a tajgaerdőkbe szorult vissza. Testhossza 60–87 centiméter, szárnyfesztávolsága 90–125 centiméter, súlya 2900–4000 gramm. A kakasoknak a nász idején szakállá van és zöldes fémfény a mellén. A tyúkén nagy rozsdasárga folt. Csőre rövid, vaskos, domború, lába erős kapirgáló láb. Tollazatának alapszíne sötét, fekete. Csüdjt is toll borítja, lábujjain a téli időszakban szarulemezek fejlődnek. Ezek a „hótalpak” könnyítik meg számára a havon a mozgást. Bogyókkal, rügyekkel, a fenyő tűleveleivel, hangyákkal és azok bábjaival táplálkozik. Néha egy egész fát foszt meg a tűleveleitől. Csak rövid távon és nagy zajjal repül. Dűrgés idején tánccal, pózolásal és hanggal udvarol a tojónak. Fészket talajra, fák tövébe készíti. A fészkek általában 5-12 tojásból áll, melyen 26-29 napig kotlik. Fiókái fészekhagyók, gyorsan kifejlődnek. Dűrgéskor, *köszörülés* közben süket, ugyanis fejébe száll a vére, így a hallójárat hátsó falán elhelyeződött, a vértolulás folytán erősen megduzzasztható redő, másrészt a szájátogatás következtében az alsó állkapocs hátsó csontnyúlványa is elzárja a fülnyílást. Innen a *siket* név.

Ahogy azonban a csőrét összecukja, ismét élesen hall.

Jó volna, ha ez a száj-hallás kapcsolat nálunk, férfiaknál is így működne. Nekünk nemcsak a hallásunk, hanem a látásunk is ugyancsak visszaszorul a szerelemtől, vagyis ilyenkor minden rózsaszínűvé válik. Elmosolyodom ezen a gondolaton, miközben Lukács vadór lázasan pakol az indulásra. Ezt az izgatott készülést csak Kecskeszállással kapcsolatban látom nála. Beteszi a tarisznyájába a paprikás házi szalonnát, mellé pár fej kibédi vöröshagymát, közben megkérdi: – Tudod, mit nevezünk itt vereshagymának? – Választ nem várva felel: – Azt, amitől nem lesz lila a kezed, ha megfogod. A lilahagymát a Tescóban és az Auchanban árulják. A vereshagyma a kertben terem, nem üvegházban. – Saját készítésű szarvasszalámi kerül a szalonna mellé, házi túró, paradicsom, csípős paprika és parajdi pityókás házikenyer. Nem vagyok éhes, de a látványtól összegyűlik a nyál a számban. Legvégül az oroszhegyi szilvapálinkát teszi az ételek mellé, és székeley szőttes kis abrosszal takarja le a csomagot. Miután ez megvan, ellenőrzi a bakancsát, hogy be van-e kenve zsírral, majd előhossa a puskát, valamint a golyókat tartalmazó bőrtokot. Indulunk. A Pinin terepjáró elhagyja Parajdot és kanyarogni kezd velünk fel a Bucsin felé, ahol hó vár minket, sőt akkora, hogy a sípályánál le kell tennünk az autót. Kivesszük a csomagokat, elosztjuk, majd gyalog folytatjuk utunkat tovább. Próbálok megtanulni Lukács vadórtól, hogy úgy helyezzem a testsúlyom a lábamra, hogy ne süppedjek minden egyes lépésnél a térdig érő hóba. Lassan haladunk. Hideg, csípős szél fúj, a Görgeyi-havasok felett fellegek kavarnak. Nem tudom, mennyi idő telhet el, amíg felérünk a tetőre, ahol a fenyvesek várnak. Lukács vadór a nyomokat vizsgálja. – Szarvas járt erre és farkas... Utóbbi a tavaly megette itt a pásztorok kutyáját. – A farkas megeszi a kutyát? – csodálkozom el, mire ő határozottan felel: – Persze. Eszembe jut, hogy a Veregyházi Medvefarmra sem szabad bevinni kutyát, mert ott él egy negyvenfős farkasfalka, és őrzöngve ugranak neki a kerítésüknek, ahogy meglátják az ebet. – Sticks volna nekik! – figyelmeztetett nemegyszer a gondozójuk.

Lépésben haladunk tovább. A sűrű ködből lassan bontakozik ki a nagy tisztás szélén álló apró ház. Ahogy közeledünk, Lukács vadór egyre gyorsít a tempón. Odaérve kinyitja a lakatot a rácson, majd a bejárati ajtót. Mintha évtizedeket haladnánk vissza: a fapadlón régi rongyszőnyeg, a kis asztalkán petróleumlámpa, a polcokon népi mintás tányérok. A kis ablakon

alig szűrődik be a fény. Lukács vadór hátramegy a fészerbe, és elkezdi fát vágni. Kérem, hogy segíthessek, de leint. Kisvártatva az ölemben vastagabb fahasábokkal, a tetejükön pedig gyújtóssal érkeznek. Pillanatok alatt ropogni kezd a tűz, megtelik a két pálinkáspohár, egy-egy üveg Hargita sör is kerül mellé fojtónak. Lukács vadór mesélni kezd, hogyan látott és lövetett fajdkakast. Eszembe jut, hogy nem olyan rég a vadóri naplóját tanulmányozta a parajdi konyhájában a csoportjából az egyik vadász, aki aztán a siketfajdból írt főiskolai szakdolgozatot. Nemegyszer találkoztam nála neves vadászakértőkkel, akik belátták: Lukács vadór gyakorlati tudása, tapasztalata nélkül mit sem ér a tudományos elmélet. Most éppen arra figyelmeztet, hogy hajnalban

rajta a házi szalonna, a kibédi vereshagyma, a szarvasszalámi, a házi túró, a paradicsom, a csípős paprika és a parajdi pityókás házikenyer. Vendéglátóm fából faragott sőtartót tesz az asztalra. Ekkor jön a meglepetés: Lukács vadór ünnepélyesen feláll, kiveszi a szarvasagancsnyelű bicskáját a zsebéből, és felém nyújtja: – Ajándék neked. Harminc éven át volt velem az erdőn... – Meghatottan pislogok, megköszönöm, megünnepeljük még egy pálinkával, majd kinyitom a szerszámot, aminek máris jobban örülök, mint a legújabb mobiltelefonnak. Erről jut eszembe: téror itt nincs, senki nem tud keresni, mégsem zavar, sőt, nyugalmat ad. Nem emlékszem, mikor falatoztam utoljára ilyen jóízűen. A vadór mindenből kínál, rendkívül udvarias, csak

Ahogy magamra maradok, csőre töltöm a fotógémem. Pirkad. Egy darabig türelmesen várok, aztán fázni kezdek, toporgok, kezem dörzsölöm, majd elindulok. Arra gondolok, ha eddig nem jött ide a kakas, megkeresem én. Végigmegegyek a tisztáson, majd belépek a szemközti erdőbe. Azon kapom magam, hogy mindenáron meg akarom látni a madarat, ezért sehol nem tudok hosszan időzni. Lázasan keresem a teleobjektívemmel az általam elképzelt lehetséges helyeken. Végül feladom. Aggódni kezdek, a vadór hová tűnhetett, ezért egyre hangosabban szólalok meg a fák között.

A Nap feljön, amikor visszaérek a kiindulási pontomhoz, ahol Lukács vadór vár. Érkezésemre előveszi a kameráját. A szemem tágra

Kézdivásárhelyi szerelmesei - akril / vászon / 2020 / 40x40 cm

fagy várható, és amikor indulunk, nagyon kell figyelnem rá, hogy ne ropogjon lábam alatt a hó, mert akkor a cserkelésnek annyi.

Besötétedik. Nem tudom, hány óra, este van vagy már éjszaka. Az idő állni látszik a havason. Kint az égbolton ezernyi csillag, bent ropog a tűz. A vadór a siketfajd rendkívüli óvatosságáról beszél, valamint arról, hogy ébredés után egy darabig megyünk együtt, aztán elválnak útjaink. Érthető, kaka- kast akar látni, nincs miért bíznom bennem, hogy teljesen csendben tudok-e maradni. Közben előkerül a pálinka és a sörök után a kis szőttes abrossz, rá a lapító,

is utánam vesz az ételből. Ahogy jóllakunk, nyugovóra térünk. A tűz ropog az éjszakában, én egy darabig próbálok elképzelni, milyen lesz életem első siketfajdja, aztán gyorsan elalszom. Akár az evés, az alvás is jóízű a friss hegyi levegőn. Arra ébredek, hogy Lukács vadór öltözni kezd, majd beköti bakancsát. Hajnal van, de még teljesen sötét, amikor indulunk. Igyekszem betartani, amit kért, csendben lépkedek mögötte, lehetőleg ne ropogjon lábam alatt a hó. Elbaktatunk a tisztás másik végéig, ahol kijelöl nekem egy fát, amely mögött meglapulva esélyem nyílik meglátni a kakast. Ő pillanatok alatt eltűnik a sűrűben.

mered a kisfilm láttán, amelyen egészen közelről látszik a havon lépdelő, kéken-barnában, mellén pedig zöldes fémfényben pompázó, vörös felső szemhéjú madár. Egy darabig gyönyörködöm benne, aztán a vadór kikapcsolja a kamerát, és sokatmondóan magasba emeli mutatóujját: – Végig egy helyben ültem egy fenyő tövében, amíg te összeviszta járkáltál és hangoskodtál. Mondtam, hogy maradj nyugton. Gyerekkorunkban alig tudunk megtanulni beszélni. Fel- nőttkorunkban alig tudunk megtanulni hallgatni. Továbbra sem tanultad meg a csendet, a nyugalmat és a türelmet. A te siketfajdod erősen várat magára...

vers

Keszthelyi György

Húsvét

Deszkával, gázolajjal
tívornyáznak a mesteremberek,
kék babfáról álmodik a nepáli vendég,
keresztet is vetne, ha tudna.
A magyar betyár meg fapofával
legyint egyet a történelemre,
párbajra szólítja a sorsot,
és naponta kényszeredetten
eltapos egy-két csenevész halált.

Prófécia három felvonásban

„Csak ami nincs, annak van bokra,
csak ami lesz, az a virág,
ami van, széthull darabokra.”

József Attila

Cseng-bong a pohár,
reped a palack,
lelkem rajta,
nincs adjonisten,
nem szólok senkihez,
magammal nézek
farkasszemet.

Borotválkozunk,
nők, férfiak,
hinduk, négerek,
színehagyottak,
így, kipofozva
vagy szót értünk,
vagy megbolondulunk.

Mert ősz közeleg,
fekete ősz lépdel
a fehér havon,
kaszál a szél,
vedléskor majd úgyis
egyformák leszünk.

Kórisme

A közelgő télben mintha az univerzum
szikéje ködlene fel,
deres a ló és a határ,
november közepén tunyán hibernál
az erdő – recseg-ropog, kákán csomóról

álmodik. Szunnyadnak a missziós papok,
elfekvő, száraz farönkök között,
amíg a betegszállító utánfutó
felmarkolja és elviszi őket.
Libériába öltözött

lakáj fogja a távirányítót,
feloldozza a kovácsoltvas kaput,
egymás hegyén-hátán a bútorok,
akár a halott lakkcipői
szalonképesen versengenek.

Elparentált bohózat, látszat,
szemfényvesztő tiszteletadás,
ki előkelő, az még a föld alatt
is megadja a módját,
cirádás dobozban hetvenkedik.

Sursum corda! Még magasabbra!
Elmélethalmazok mínuszát,
a kórisme kiváltó okát
más állapítja meg,
más fogja papírra vetni.

törökországi levelek

György Attila

TIMUR KAPITÁNY LEVELEI TEKIRDAĢBÓL,
NEVEZETT RODOSTÓBÓL (VI.)TIZENHATODIK LEVÉL, ÚTILAPI
KEDVES, SZERELMETES RÓZSI NÉNÉM!

Nem elég az nekem, hogy én itt sínylődök, senyvedek, itt engem rettenetes lazacokkal, kaviárral, meg kebabokkal, meg vöröslencse levessel etetnek, Te is otthonról csak gyalázkodsz, meg fenyegetsz.

Kedves néném, Baphomet nevezetű egyiptomi felmenőnk a tanúm, én téged úgy szeretlek, mint Petőfi a kukorica-gölgödint, bármi is legyen az.

De engemet Te többet ne fenyegezzél, ne szidalmazd szeretteljesen, elég nekem az itteniek jóindulata, elég nekem a szultán, a nagyvezír, Ahmed bej macskakollegám, s az összes kurd kóbor macska a környéken.

Lassan már a farkammal üveget lehetne mosni, egyfolytában fel van borzolódva az idegességőtől.

Ha tényleg haza akarsz vinni, beszélj meg a kapcsolataiddal (tudom, vannak nagymacskáid), küldjenek utánam néhány Leopárdot, Pumát, Hi-úzt, Vasmacskát, hátha sikerül engem kimenteni, s végre jól felpofozhatom azt a rendkívül ocsmány, sunyi fejedet.

Most éppen ismét el kell bújniom, egyrészt +18 fokos rettenetes hideg van, meg még enni is kellene valamit, meg aludni egyet, s álmodni arról, amikor mi ketten még őrt álltunk a Hargitán.

Persze, Te sosem voltál ott, csak lélekben, de az is valami.

Szóval, szeretettel, de netuddmeg, ha hazamegyek.

Én itt már lassan beleőszültem a száműzetésbe, hallom a híreket (sajnos, a postagalamb fogyóáru erre felé), hogy hiányolnak, s hogy állítólag már túró laska is van ebédre.

Hát gebbedjetelek meg.

Szerető híved, Timur, kelt ekkor és akkor,
amikor a kenyér is megkelt,
érezem az illatát a szomszédból.

(Gyertek értem!!!)

TIZENHETEDIK LEVÉL, ÚTILAPI
KEDVES, SZERELMETES RÓZSI NÉNÉM!

Tudom, nem szereted a nyivákolásaim, ezért most egy kicsit dicsekszem.

Az történt, hogy engem a minap a fenséges Padi-sáh kiköltöztetett, és kaptam cserébe egy ciprusfát, annak az aljában lakozom, ástam magamnak mind a húsz körmömmel egy szép nagy gödröt.

De legalább ez a ciprus hétemeletes, lehet rajta mászkálni egész nap, nincs az a csauz kutya, amelyik utolérne, s jókat alszom az ágain, kár, hogy nincs itt az a festő, aki lefesthetne. Mert erősen jól mutatok rajta.

Az igaz, Ahmed agával meg kell osztozni rajta, de baj nincsen, a datolyát egymásnak hagyjuk, egyikünknek sem kell.

Közben megkaptam K. gazd'asszonyomnak új ajándékát, a körömlező herkentyűt, erősen köszönöm, noha a ciprusfa is megtette eddig, de mind egy, legközelebb küldjön egy kicsi cickánykompót is, mert nagyon kívánom.

Itt újabban erősen kötelezik a maszk viselését, de én ezt fel nem teszem, összeborzolja a bajuszomat, s ha nem tetszik, majd jöjjön utánam a ciprus hetedik emeletére a csauz, na, azt megnézem magamnak.

Hallom, drága néném, Titeket otthon jól bérekesztettek házi fogságba, megkoronáztak rendesen, mindig is ebben reménykedtem, ha nem is így, de azért jó ezt így tudni, legyen Nektek is valamilyen száműzetésetek.

Most menni kell, mert éppen Ali bej érkezik a halas kordéjával, hátha leesik róla valami.

Üdvözöl, szerető híved, Timur effendi,
kelt a ciprusfa harmadik emeletén.

Aurum per omnia - akril / vászon / 2020 / 50x50 cm

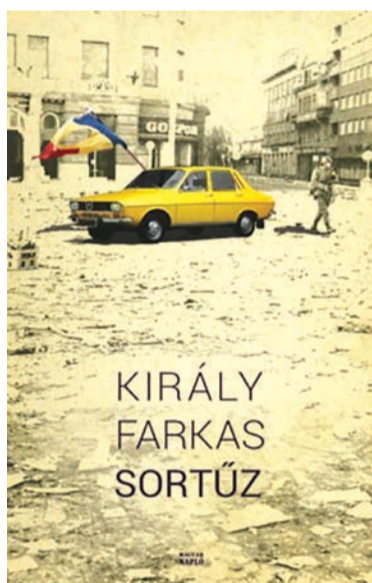
IRODALOM ÉS FEJLÖVÉS

Vannak könyvek, melyek után úgy érezzük, több is van a sorok, történetek mögött. Ezek közé tartozik az utóbbi évek egyik legfontosabb magyar regénye, Király Farkas *Sortúze*, mely az 1989-es változásokról (forradalomról?) szól. Könnyen lehetne egy sisak-, főbelövés történetének nevezni, de túlságosan erős, kijózanító alkotás ahhoz, hogy ilyen prózai módon kategorizáljuk. Ez a regény az olvasó számára valójában egy illúzió kezdete és vége. Háttéréről a szerzőt faggattuk.

M. Sz. I.: Hogyan jut el ahhoz az ember, hogy fejbe lőjék?

K. F.: Szerencsém volt, a sisakomról lepattant a lövedék – nem sokkal később a szebeni szász szakasztársaméról viszont nem. Messziről jöhetett a golyó, mintegy kétszáz méterről, mégis elől átment a sisakján, a homlokcsontján, hátul kijött a koponyáján, és ismét kilyukasztotta a sisakot. Erre mondta egy főtörzsrőrmester, hogy eléggé jól ismeri a román hadseregben rendszeresített fegyvereket és azok löszereit, és ezt a lövést valószínűleg nem ilyenekkel adták le. Erre nem tudok mit mondani...

Ide úgy jut el az ember, hogy Romániában él, 1989-ben érettségizik, bejut az egyetemre, majd szeptember végén beáll szolgálni a hazát, ami akkoriban kötelező volt, elkerül egy operatív egységhez, ami azt jelenti, hogy nem bányában, vízierőművön vagy a szocializmus egyéb megalomán építkezésein dolgozik. Előfelvételis katona, tartalékos tiszti képzést kap, jó a kajája, a kiképzése. No-

Király Farkas *Sortúz* c. kötetének borítója (Magyar Napló, 2018)

vemberben megtartják a Román Kommunista Párt tizennegyedik, egyben utolsó kongresszusát. Szinte alvás nélkül, éjjel-nappal őriztük a hangulatot. Aztán bekövetkezik az, amit közönségesen decemberi forradalomnak nevezünk. Amikor Ceaușescu elmene-kült, kitört a káosz, rengeteg katonát vezényeltek mindenfelé.

M. Sz. I.: Szerinted ki lőtt?

K. F.: Nemrég olvastam egy tanulmányt a Magyar Kisebbség 2018/1-2-es számában, ami arról szól, hogy kizárólag a szeku csinálta az egész cirkuszt. Azt gondolom, a diverziót ők keltették, de biztos, hogy a különféle katonai egységek lőtték egymást, mert

félreinformálták őket. Például ott volt a ploiești harckocsizó alakulatnak a parancsnoka, aki jó barátja volt Sergiu Nicolaescunak (román színész, filmrendező volt, nacionalista nézeteiről híres – a szerk.). Nicolaescu azzal hívta Bukarestbe, nyilatkozta a tisztt, miután nyugalomba vonult, hogy Bukarestből Otopeni-be küldjék, mert a terroristák elfoglalták a repülőteret. Miután a tankokból figyelmeztető zárótűzet adtak le az épület közelében, egy repülő szeszre kiszaladt a mezőre, ahol egy botra felkötött egy fehér alsógatyát, és azt lengette a béke jeléül.

Ez azután történt, hogy Câmpináról a Securitaténál szolgáló katonákat fegyvertelenül pakolták teherautóra, küldték őket Otopeni-be, hogy védjék a repteret a terroristáktól. Az ott állomásozóknak meg azt mondták, hogy jönnek a terroristák teherautóval. A câmpinaiakból nem sokan éltek túl az eseményt. Nem tudom alátámasztani, de hallottam, hogy több halottnak a tarkóján találtak égési nyomot a golyóbehatolás körül, ami azt jelenti, hogy kivégezték őket. Sokat hallottam az országba beutazó Szpechnaz ügynökökről (az orosz hadsereg és biztonsági szolgálat különleges alakulatainak elnevezése – a szerk.), arabokról, de bizonyítva nincs. Arról se feledkezzünk meg, hogy különféle magas rangú pártaktivistáknak voltak golyós vadászfegyvereik, lehet, ők is a tömegbe lőttek.

Fejlövés után az élet

M. Sz. I.: Milyen érzés fejlődést kapni?

K. F.: Kirendeltek egy hid és egy akármű közé, onnan figyeltem a történéseket. A „sector de tragere” azt jelenti, van egy terület, melyre vigyázol, azon kívül nem lösz, mert lehet, hogy a bajtársadat kapod telibe. Valakik elkezdtek lövöldözni ránk. Nem volt hová bújni, ezért viszonztam a tüzet. Éjszaka volt, 200 méterre nem lehet célozni, főként kalasnyikovval, nappal is nehéz. Egyszer csak hallottam, hogy „pang”. Arra ébredtem, hogy nem kapok levegőt, tele van a szám földdel. Kiköpködtem, iszonyúan zúgott a fejem, nem hallottam semmit, láttam, hogy elült a mozgás. Fogalmam nincs, mennyi idő telhetett el. Három, öt, tíz perc... aztán felfogtam, mi történt velem.

M. Sz. I.: Milyen az élet a fejlődés után?

Király Farkas két katonatársával azokban a zavaros időkben

K. F.: Rögtön utána az van, hogy a kurva életbe, ettől a ponttól nem érdekel: ha valaki rám lő, tuti visszalövök. Van egy román mondás: ne az én anyám sírjon, hanem az övé. Ez nem azt jelenti, hogy átokfutásba kezdtem. Csak egy döntés volt, hogy nem hagyom magam. A szakaszunk intervencióbrigád volt, melynek több mint fele a különböző kisebbségekhez tartozókból állt. Soha nem fogom megtudni, azért vetettek-e be a kemény helyzetekben, mert mi voltunk a legjobbak, vagy mert mi voltunk a feláldozhatóbbak. Egy bajtársunk halt meg, ami nem rossz arány, de minden ember életéért kár, legyen az bármelyik oldalon is.

Szilveszterkor még kőre csavart papírokat dobáltak be az általunk őrzött néptanács ablakán, melyekre olyasmiket írtak, mint „karácsony a tietek volt, de az újév a miénk lesz”. Szerintem a Securitate üzenetei voltak. Ezen nem nagyon gondolkodtunk, örültünk minden pillanatnak, amikor el tudtunk szívni egy cigarettát, ehettünk-ihattunk. Aztán lejártak a zűrös napok, senki sem foglalkozott velünk. Nevetséges volt, hogy ezek után még volt 22 éves lövészetünk. Megcsináltuk, végigmasíroztunk a városon, néztük a csajokat, énekeltük a román katonadalokat.

M. Sz. I.: Hogyan élték meg a feszült történések utáni időszakot?

K. F.: Kik hogyan. A legjobb bajtársakkal vigyáztunk, hogy a tolvaj tisztek elől a segélyszállítványoknak bár egy kis része jó helyre kerüljön, ha érted, mire gondolok. Elkezdtek megjelenni az újságok, rengeteget olvastunk.

Később azért még volt egy kritikus pont. 1990. március 15-én fegyverben voltunk, mert az aradi magyarságnak eszébe jutott, hogy ott ünnepel a Szabadság-szobornál, amit több évtizede a vár árkában őriztek, hálával letakarva. Na de végighallgatni a részeg főhadnagyot, aki elmondta, hogy ő nem sovén, meg ezt az országot Romániának hívják, ő sem akar Dózsa Györgynek szobrot emelni Budapesten... Gheorghe Dojának, bocsánat... Csak néztük egymást, mert annyira összeforrtunk a decemberi események alatt, hogy senki nem foglalkozott, ki szász, román, magyar vagy cigány.

Inszomnia

M. Sz. I.: Leszerelsz, hazajössz. Mi történik?

K. F.: A poszttraumatikus stressz igazából akkor jön elő, amikor ebből a közegből kikerülsz. Hazajövök, és nem tudok mit kezdeni magammal. Egy hatalmas térből bekerülök egy lakótelepi lakásba. Egy komplett generáció tűnt el Kolozsvárról, mindenki elhúzott Magyarországra. Ekkor jöttek a problémák, mert nem tudtam visszaileszkedni. Nem nagyon volt, akivel beszéljek. Ez súlyosbodott, amikor 1990-ben elkezdődött az első egyetemi évem. Három bajtársam volt csoporttársam. Négy kellett volna legyen, erre még visszatérek.

Elkezdjük tanulni a szabadságot is. Nem ment könnyen. Elvártam, hogy az egyetemen a dolgok megváltozzanak. Szívesen emlékszem pár tanáromra, de volt olyan is, akit pusztán azért tartottak, mert ki kellett őt fizetni. Taxival jött az egyetemre, valaki kitémo-

Miklóssi Szabó István

gatta a katedrához, leült, hívott egy diákot, hogy olvassa fel a mai leckét és adja körbe a jelenléti ívet. A taxis megvárta, amíg lerendezi a dolgait, majd elvitte. A harmadik órája után nem mentem be, erre meg akart buktatni, mert jelenlét alapján osztályozott.

Azért tettem kockára az életemet, hogy ezeket az embereket söpörjék ki. Másodéven, testnevelés órán szolt a tanár, mondjuk már meg ennek a gyereknek, nem érdekli, hogy ez kémia–fizika tanári szak, megbuktatja, ha nem jár be, és elmehet a fenébe. Erre mondja az egyik bajtársam, hogy már nem fog bejönni. Miért nem? Hát meghalt. Hogy halt meg? Hát lelőtték. Hogyhogya lelőtték? Hát még a forradalom alatt.

Lelőnek, eltemetnek, post mortem alhadnagya lesz a román hadseregnek, de annyi fáradságot nem vesznek, hogy átküldjék az iratsomódat oda, ahová kellene.

Ekkortájt kezdett eluralkodni rajtam egyfajta inszomnia. Ha elaludtam, folyamatosan lőttek rám, lőttem én is. Ez megy egy ideig, aztán felriadsz, egy-két órát tudsz aludni, és ahhoz, hogy ezen túllépj, egyre több alkoholt iszol. Csaknem tíz évig szinte minden este be kellett rúgjak, hogy az álmatlanságtól meg ne örüljek.

Szerintem pár ezerre tehető azoknak a katonáknak a száma, akik részt vettek a forradalomban, és sokkal jobban sérültek, esetleg maradandó károsodást szenvedtek. Egyről nem tudok, akinek a román hadsereg felajánlott volna pszichológiai segítséget, kivéve a súlyos, fizikailag is sérült veteránokat. Az, hogy leszerelés után a hadsereg totálisan levette rólunk a kezét, hajmeresztő. Egy idő után az emberek bezárkóztak, már akkor sem fogadták el a segítséget, ha az jött. Én úgy úsztam meg, hogy még bevonulás előtt építettem magamnak egy másik személyiséget, és ez a személy csinálta végig a katonaságot. Csak az a baj, hogy amikor leszereltem, levettettem magamról. Nappal nem is volt bajom, de éjszaka a tudatalattidat nem tudod átverni.

Végül a visszasságokért ott-hagytam a kémia–fizikát. Ekkor indult Kolozsváron egy magán-egyetemen reklám- és gazdaságpszichológia képzés. Ott aztán sok olyan dolgot tanultam, ami segített a problémáim megoldásában, persze ez hosszú időbe került. Nyilván soha nem leszek túl rajta – de egy ideje írok erről. Nem gondolom nagyképűségnek: ha én szólok, lehet, hogy mások úgy érzik, az ő hangjuk is szól, mert ők nem tudnak beszélni róla, vagy nem akarnak, nincsenek meg a készségeik hozzá. Márpedig erről beszélni kell. Egyszer azt mondta valaki: olvastam a *Sortúzet*, örülök, hogy megírtad, mert most már nem nekem kell. Ennél nagyobb elismerést aligha kaphattam volna.

kritika

„EGYETLEN TÖRTÉNETNEK SINCS IGAZÁN VÉGE”

Zsidó Ferenc

2013-ban, második önálló kötete, *Az ördög operába készül* megjelenésekor valami olyasmit írtam Magyary Ágnesről, hogy módfelett érdeklik az irodalmi kuriózumok, az intertextuális játékok, az újraértelmezések, paratextusok. A posztmodern. És persze történetei is vannak, de szinte csak mellékesen. Megállapítottam, hogy e kötet egyik fő motívuma maga az írás, az alkotás folyamatára való reflektálás, bár ez legtöbbször (ön)ironikus.

Nos, ez a vonulat valamelyest a harmadik könyvére (*Rövidzárlat az alvilágban*) is kitart, gyakorta köszönnek vissza szubjektíven értelmezett, újragondolt olvasmányélmények (Homérosztól Dantéig, Cervantestól Proustig és Borgesig). Magyary él és visszaél velük, nagy műveltséggel, könnyedén mozog a különböző szövegregiszterek között, újraértelmezi azokat, hogy végül saját újraértelmezését is elvesse. A narráció tehát csak lehetőség egy történetre, de történet többnyire nincs, vagy csak fragmentumokban. Az intertextualitás nem csupán különféle vendég-szövegek beemelését jelenti Magyarynál, hanem a saját szövegek dialógusba helyezését is. A görög mitológia (és mindenféle magánmitológia) szintén vesszőparipája

Magyarynak, természetesen itt is újraértelmezésekről van szó.

Ugyanakkor már az első kötetben is van néhány olyan történet (és a későbbiekben ezek még hangsúlyosabbá válnak), amely a kommunista rezsimnek tart görbe tükröt. Érezhetően ebben a témakörben mozog a legothonosabban a szerző, a mesélés itt a legördülékenyebb, legfeszesebb. Mert itt jön be az élményfaktor. Magyary Ágnes Kolozsváron született 1975-ben, 1989-ig Kolozsváron élt, aztán Budapestre költözött. Gyermekek- és ifjúkorát tehát a (román) kommunizmus abszurditása határozza meg. Meglátásom szerint azok a legjobb szövegei, melyekben ebből a személyes élményanyagból szublimál valami általánosat. Számomra a negyedik kötete, a *Víziló a Szamosban*

a legfontosabb olvasmányélmény: fő sodrában egy kolozsvári magyar család négygenerációs történetét kapjuk, mely a 20. század elején indul, és az 1980-as évek derekán ér véget. Háborúk, impérium- és rendszerváltozások közepette próbál élni és túlélni ez a család, mondhatni ösztöntől vezérelve. Természetesen itt is vannak jelképes figurák, abszurd jelenetek, metaforikus mozzanatok (elég, ha csak a Szamosból kifogott kövér vízilóra gondolunk), itt is van játék idővel és térrel, de mértékletesebben adagolva: történetyszerűség és szövegszerűség egyensúlyba kerül.

Az elmúlt években Magyary Ágnes egyértelműen bizonyította, hogy sokoldalú alkotó, prózákötetei mellett dramaturgként, drámaíróként is tevékenykedik, spanyol nyelvből fordít, legújában útinaplóesszéivel hívta fel magára a figyelmet.

Egyik novellájának narrátora kijelenti, hogy „egyetlen történetnek sincs igazán vége”. Nos, úgy vélem, Magyary Ágnes írói története is számos izgalommal kecsegtet még.

MAGYARY ÁGNES Kolozsváron született 1975-ben, családjával 1989-ben telepedett ki Magyarországra. Kötetei: *Periton* (2004), *Az ördög operába készül és más történetek* (2013), *Rövidzárlat az alvilágban* (2016), *Víziló a Szamosban* (2018). Fontosabb díjai: az Erdélyi Magyar Írók Ligájának Méhes György-debüt díja (2004), Mikó András-díj (Brassó, 2007), Látó-nívódíj (2019), József Attila-díj (2021).

léghajó

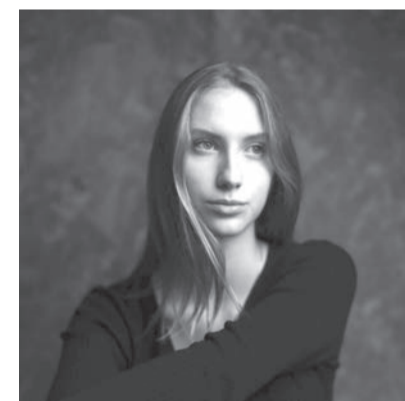
Tarpai Zsófia

MMXX

Sokan költöztek el az idén, esett is rengeteg. Megfagytak a harangok a város fölött, és láttam, hogy néhány gyerek levette a madárfészkeket.

A papok morogtak, idén sok halottat temettek. Ott lenn, a lábnymok alatt valaki alulról visszafelé tapossa a sírokat.

TARPAI ZSÓFIA 2005. február 6-án született Ungváron. Jelenleg a nyíregyházi Szent Imre Katolikus Gimnázium tanulója. Közel négy éve ír, az Irodalmi Jelenben jelentek meg versei.

Munkács

Munkácson, a Latorca fölött,
ahol a híd áll,
ott kelnek át a púpos asszonyok,
oda mennek, ahol a madár se jár,
ahol a híd áll.
Mikor a vízen az emberek látszanak,
idegeneket mosdat le a Nap.
Munkácson, a Latorca alatt,
ahol a híd áll.

Mind megöregszünk

Mind megöregszünk. Egyszer a lépcsőkön,
Budapesten.

Mind megöregszünk. Síneket bámulva
a vasútállomáson.

Mind megöregszünk. Nyaranta az idegen
tengerarcokban.

Mind megöregszünk. A bevakolt falaknál,
a templomban.

Mind megöregszünk. Míg szüleink fogjuk,
a temetőben.

Mind megöregszünk. Az Istent keresve,

imádságban.
megöregszünk
mind.

karikatúra

SÁROSI CSABA A FASISZTA KOMMUNIZMUSRÓL

MAGYARORSZÁGIKÉNT MINDEN SZÉKELY SZÓT ÉRTEK

Zorkóczy Zenóbia

– beszélgetés Farkas Adrienne újságíróval –

Tizenkilenc évesen láttam először Erdélyt, és mikor megérkeztünk, akkor le kellett ülnöm a földre, mert utolért a zokogás. Valami olyan boldogságot, olyan otthonlétet érezek ott, amit nem tudok megmagyarázni, pedig genetikailag nincs kötődésem Erdélyhez – vallja Farkas Adrienne budapesti újságíró, akit abból az alkalomból kérdeztünk, hogy március 15-én megkapta a Táncsics Mihály-díjat.

– Közösségi oldaladon azt olvastam, hogy már csak azért is beoltatod magad, hogy Erdélybe jöhess... Honnan ez a mérhetetlen vonzalmad vidékünkhez?

zant vonatokra és zötykölődj egész éjjel, hogy reggel kialvatlanul interjút készíts erdélyi közéleti személyiségekkel vagy művészekkel.

Fotó: Mohácsi László Árpád

– Olyan budapesti családban nőttem fel, amelyben rengeteget meséltek Erdélyről. Mikor megláttam, beleszerettem, nemcsak a tájba, hanem az emberekbe is. Magyarországiaként minden székely szót értek, és imádom a humorukat. Értem Muszka Sanyi szövegeit, vagy OJD Misimackóját, és értem Sántha Attilának a székely népeletről írt verseit is. Nekem olyan, ha ott vagyok, mintha kaptam volna egy földi mennyországot, ahol igazán boldog lehetek.

– Még arra is képes voltál hosszú ideig, hogy felülj roz-

– Ez nem volt részemről egyáltalán áldozat, mert ilyenkor ott lehettem legalább egy napot, és teljesen feltöltődtem. Mikor vissza kell mennem, akkor szokott baj lenni, mert szó szerint

fájdalmat érezek, amint elindulok Sepsiszentgyörgyről visszafele, és elhagyom Háromszéket, majd Brassót és a Szászföldet... Van egy híres festmény, melynek címe *Izabella királynő visszatekint Erdélyre*, mely egy klasszikus akadémista kép a tizenkilencedik század végéről. Na, úgy érzem magamat, ahogy ő is meg van festve, olyan habórodottnak...

– Megismerted az erdélyi értelmiség legjavát. Milyen kép alakult ki benned rólunk? Milyen emberi anyag van itt?

– Én azt érzem, hogy ott fajsúlyos magyar kultúra él, és emiatt van remény a jövőre. Olyan fajta irodalom, amelyben jól és szellemesen mondanak el történeteket. Valószínűleg pont azért, mert az erdélyi értelmiség még a legjobb korszakában is mindig nyomás alatt élt. Ezt pedig csak úgy lehet elviselni, hogy vagy röhgög az ember, vagy belebolondul. Ez a nyomás nincs rajta a magyarországi értelmiségen, ezért képesek teljesen hülyeségeken keseregni, mely az irodalomban néha hamisan cseng, tehát úgy érzed néha, hogy a mondanivalónak se füle, se farka. Most próbálj meg itt Székelyföldön egy olyan könyvet vagy írást kiadni, aminek nincs tétje és hamis történeteket mesél: egyszerűen kiröhögnek. Az erdélyi értelmiség nagyon komplikált műfaj. Szeretem.

Egy pályafutás története

– Március 15-én megkaptad az egyik legrangosabb magyar állami kitüntetést, melyet újságíróknak adnak, a Táncsics Mihály-díjat. Kérlek, vázold fel újságírói pályafutásodat...

– Először elvégeztem a Magyar Nemzet újságíró-iskoláját tizenkilenc éves koromban. Utána ott maradtam, de ezzel párhuzamosan elkezdtem egyetemre járni, ahol szívem vágya teljesült, és régi erdélyi irodalmat tanulhattam. Volt egy osztálytársam az egyetemen, aki a rádióban dolgozott, és bevitt engem is. Akkor a Petőfi Rádió még nem zenét adott, hanem riportokat. Ifjúsági csatornaként

működött, és volt terep arra, hogy a fiatalok gyakoroljanak. Az *Ötödik sebesség* és a *Reggeli csúcs* tiniműsorok voltak, ezért rengeteg tiniújságíró kellett hozzájuk. Így odakerültem, ott rádióztam egészen 1993 elejéig. Onnan a televízió egyetlen Híradójához hívtak, életem meghatározó korszaka volt. Például, mikor '94-ben a Fidesz csak hét százalékot kapott, és éppen hogy bejutottak a parlamentbe, kiküldtek terepre, és megkérdeztem Orbán Viktort, hogy beáll-e az SZDSZ-MSZP koalícióba. Azt válaszolta, hogy inkább lesz Nemecek, mintsem beálljon a vörösingesek közé.

'94-ben, amikor felállt a Horn-kormány, egy perc alatt kirúgtak mindenkit, így átmentem a Demokratához, ahol először klasszikus riporter voltam, aztán csináltam egy interjúrovatot *Arckép* címmel. Itt 214 interjút készítettem, közben férjhez mentem, és anya lettem, de az interjúim minden héten megjelentek. 2002-ben kerültem át újra a Magyar Nemzethez, ami elképesztően jó szakmai közeg

volt. A hétvégi Magazinja az ország egyik legszínvonalasabb kiadványának számított. Aztán 2015-ben, mikor a híres G-napon kettévált a Magyar Nemzet szerkesztősége (akkor jelentette be a lap tulajdonosa, hogy *médiaháborút indít Orbán Viktor ellen – szerk.*), én is felmondtam. Utána következett egy igen keserves, két és fél éves munkanélküliség. Mindenfelé dolgoztam, a Gasztróangyaltól elkezdve a Nők Lapjáig. Végül soron szórakoztató volt, ha visszatekintek, mert sok helyen megfordultam. Az M5-nek is csináltam kulturális műsorokat. 2018-ban visszamentem a Kossuth Rádióhoz, a Vasárnapi újsághoz.

– Mi a titka annak, hogy az ember a rádióban könnyedén, tartalmasan és jól beszéljen?

– Talán azért tudok hitelesen rádiózni, vagyis hatásosan beszélni, mert újságíróként megtanultam fogalmazni, és úgy elmondani dolgokat, hogy a hallgató érezze, gondolatom az övé is, neki is ez volt pont a nyelve hegyén, csak nem tudta ilyen frappánsan megfogalmazni.

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

- Bálint Tamás** (1985, Székelyudvarhely) költő, közgazdász
Borsodi L. László (1976, Csíkszereda) költő, irodalomtörténész, kritikus, tanár
Czegő Zoltán (1938, Bukarest) költő, író, újságíró
Farkas Wellmann Éva (1979, Marosvásárhely) költő, szerkesztő, kritikus
Ferencz Imre (1948, Kászonsaltíz) költő, szerkesztő
György Attila (1971, Csíkszereda) író, újságíró, szerkesztő
Ilyés Krisztinka (1999, Keszthely) költő
Keszthelyi György (1955, Kolozsvár) költő, író
Laczkó Vass Róbert (1976, Gyergyóremete) színművész, énekes, költő
Miklóssi Szabó István (1977, Sepsiszentgyörgy) író
Murányi Sándor Olivér (1974, Székelyudvarhely) író
Muszka Sándor (1980, Kézdivásárhely) költő, író
Orbán János Dénes (1973, Brassó) költő, író, drámaíró
Péter Beáta (1982, Csíkszereda) író, teatrológus, újságíró
Sántha Attila (1968, Kézdivásárhely) költő, író, irodalomtörténész
Szilágyi-Nagy Ildikó (1978, Veszprém) író, szerkesztő
Tarpai Zsófia (2005, Ungvár) költő
Varga Melinda (1984, Gyergyószentmiklós) költő, szerkesztő
Vári Csaba (1978, Székelykeresztúr) költő
Zorkóczy Zenóbia (1971, Székelyudvarhely) színésznő, előadóművész
Zsidó Ferenc (1976, Székelyudvarhely) író, szerkesztő, műfordító, tanár, néprajzkutató

Lapszámunkat **Sárosi Mátyás Zsolt** (1985, Kézdivásárhely) képzőművész alkotásaival illusztráltuk.

FARKAS ADRIENNE 1971-ben született Budapesten. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán végzett. Harmincéves újságírói munkásságát a következő kitüntetésekkel jutalmazták: 2005-ben Minőségi Újságírás-díjat kapott az orvoselvádlásról szóló cikkéért, 2011-ben Semmelweis Média Díjat, 2012 januárjában Családbarát Média Díjat, 2013-ban a Magyar Nemzet Aranytollát, 2021-ben pedig Táncsics Mihály-díjat.

képregény

HŐSEMBER ÉS TRÖMPLI

OLTÁSI TURIZMUS

írta: Szabó Kriszta és Sárosi Máttyás
rajzolta: Sárosi Máttyás

